

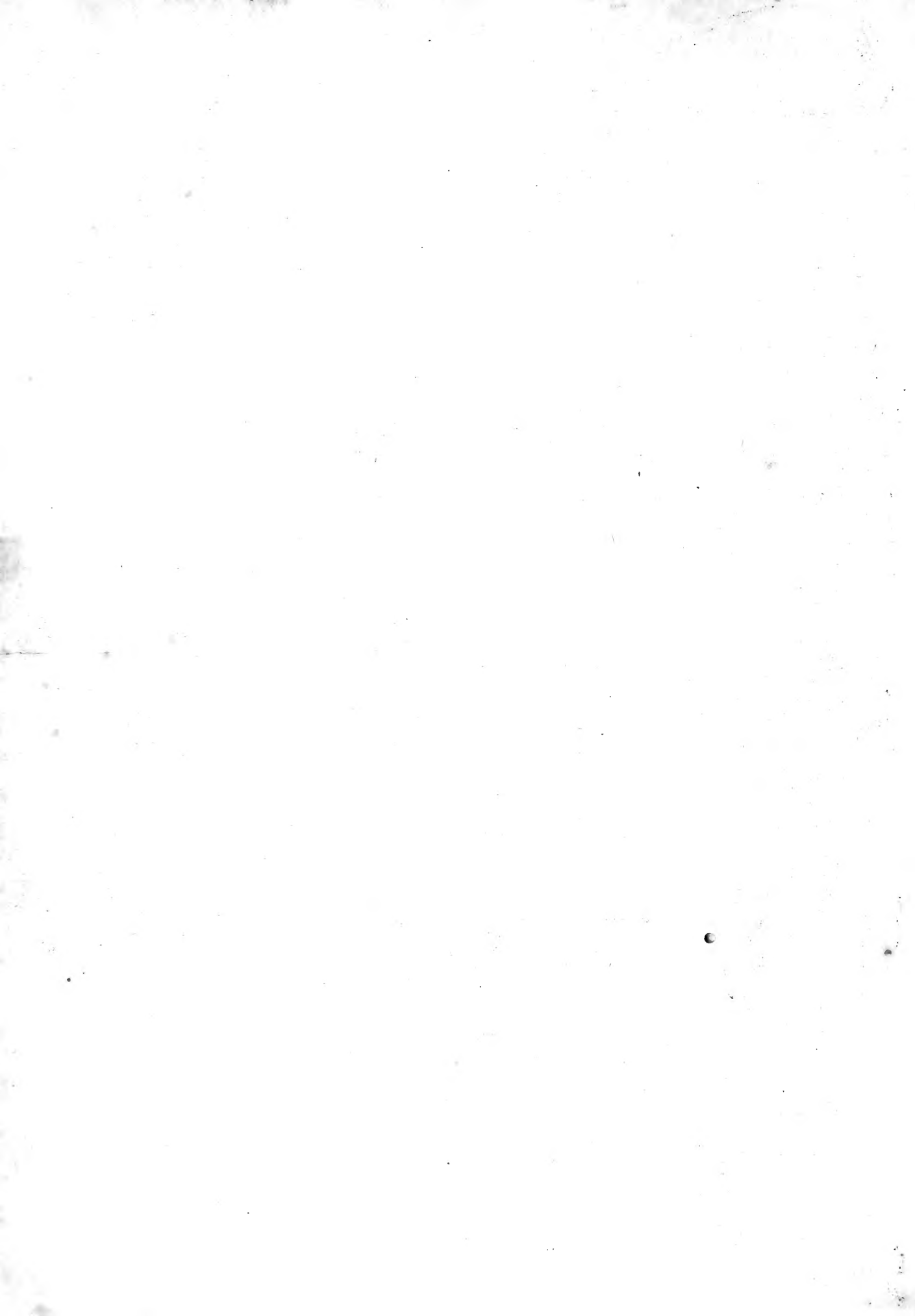

PAVLI IOVII
NOVOCOMENSIS
MEDICI
DE ROMANIS
PISCIBVS LIBEL-
LVS AD LVDOL-
CVM BORBONIUM
CARDINALEM
AMPLISSIMVM.

JUN 3 1881
SMITHSONIAN DEPOSIT

ROMA

633
I-86514
1524
SCHUBS

PAVLI IOVII NOVOCOMENSIS
MEDICI
DE ROMANIS PISCIBVS LIBELLVS
AD LVDOVICVM BORBONIVM
CARDINALEM AMPLISSIMVM.

SVades Reuerendissime ac Illustrissime Domine,
qui etiã iure optimo compellere potes, ut ea literis
tradã, quæ de Romanis piscibus erudite atq; subtiliter
fuere disputata, quum te, & Ioannẽ Lotharingum præ-
clarissimi ingenii Cardinalem Clemens Pontifex fami-
liari conuiuio, ueluti animũ remissurus, hylariter exce-
pisset. Res est cognitu, tractatuq; difficilis, cum propter
infinitam fere naturæ piscium uarietatẽ, quæ me & ple-
rosq; alios admodum curiosos hætenus irritò labore
fatigauit, tum propter incredibilem scriptorum discre-
pantiã, qui ex multiplici linguarũ uarietate perpetuas
huiusmodi studiis tenebras offuderũt. Quibus de causis
necesse est, ut animus rei difficultate permotus totũ hoc
munus, quod maioribus doctrinæ, exactiorisq; iudicii
neruis esset extẽdendũ, haud mediocriter reformidet.
Sed ea est dignitas, amplitudoq; tua & morũ suauitas
cum singulari optimarum literarũ cupiditate coniun-
cta, ut honoris mei uel gloriolæ, si qua ingenuis studiis
parta est, iacturam plane facere, q̃ honestissimo desyde-
rio tuo penitus deesse malim. Verum tu postea iudica-
ueris, an ego qui rem tam difficilis argumenti & maio-
rem omnino ingenii facultatem postulãtis suscepi, im-

puđetiæ culpa uacauerim , quum eius nominis ueniam
iam deprecet, ut officiosus & perhumanus appaream.
Proinde hunc libellum ab acrioribus cęsoribus minus
seuere iudicari uelim , quando eum festiua quadam hy-
laritate ueluti ludibundus, dum multi per hęc Saturna-
lia, alexę, cęterisq; uoluptatibus uacarent, antiquis meis
earum rerum obseruationibus memoria repetitis, exco-
gitauerim , & aliqua ex parte perfecerim. Eritq; hic
male feriatu hominis ingenuus labor, fortasse præludiũ
iusti, absolutiq; operis, si qui literis ac industria pollent,
proposita oculis, & a me quasi per transfennam com-
monstrata, accuratius contęplari, ac uberioribus inter-
pretationibus illustrare uoluerint. Ego certe hoc mu-
nere, & tibi in primis, & illis gratum fecisse uidebor, ani-
musq; etiã meus tanq; amceniore diuerticulo recreatus
ad institutas absoluendę historię lucubrationes & fir-
mior & alacrior reuertetur. Exhibet enim in publi-
cũ propediem huiusmodi laboriosissimi operis prima
Decas nõ sine aliqua spe immortalitatis, & tum quidẽ
multo auctior & ornatior, si eam tibi & Francisco Regi
tuo, quem liberalibus studiis delectari audiuius, ali-
quando placuisse cognouero. Vale.

**EX VATICANO. IIII. CALENDAS
APRILIS. M.D.XXIII.**

C A P V T P R I M V M.

Singulorum Piscium nomina, naturamq; indagare, sicuti infiniti prope laboris est, & doctrinæ haud mediocris, ita præsentis nõ erit instituti, quum Græci authores qui naturæ rerû abdita diligentissime perscrutati sunt, suaq; nomina singulis rebus indiderunt, de toto aquatilium genere uariis uoluminibus abunde cõscripserint. Neq; ipsum Plinium ciuem meum penitus imitabor, qui ut Græcorum inuenta Romanis literis exprimeret, tota natura ubiq; mirifice repræsentata, non modo conclusi maris, ac fluminum pisces, uerum etiam ipsas belluas toto oceano fugientes persecutus est. Itaq; nostrorum litorum finibus non abscedam, atq; ii tantû Pisces, e quibus Romæ generosa parâtur obsonia, e Tyrrheno mari, fluuiis, ac lacubus Italiae citabuntur. Neq; mirum curiosis esse debuerit, si quæ ueteres prodidere, nostræ tempestatis piscationi, omni ex parte, minime conserferint. Nam, et si easdem semper animantiû species perpetuo naturæ ordine terra mariq; fuisse, nequaquã sit dubitandum, multa tamẽ uariis de causis uariata, atq; immutata uidentur. Infani siquidẽ Principes quibus opes ludibrio erât, sicut hominum, ita et piscium colonias aliquãdo deduxere, ut luxuria in promptu haberet, quæ pauloante frustra concupisset, & novos inde incolas ipsa litora mirarêtur. Scarum enim illum prænobilem in Græcia piscem, quem Ennius poeta, ob excellentiam, Iouis cerebrum uocitabat, Optatus Tiberii Cæsaris libertus, ut ante eũ Lucullus cerasum, Campanis litoribus importauit, cuius sobolem uel penitus interiisse, uel, ut credi par est, longo patrii maris desiderio abductum, in Græciam remeasse putamus. Acipenser quoq; ille

Regum mensis usurpatus, & cōuersa in caput squammarū serie insignis, eadem ratione, quod fortasse fuerit inquilinus, hac ætate proculdubio euanuit. Peregrinantur enim sua sponte pisces, sæpiusq; natalibus locis demigrant, tædioq; litorum, uel ab innata lasciuiā, ad quærendas nouas sedes per immensa pelagi spacia deferuntur. Nouos etiam pisces retibus exceptos piscatores admirati sunt, quos de extremis maris recessibus, imisq; profundi gurgitibus prouenire, uel per Gaditanas fauces in mare nostrum a uastissimo oceano irrumpere credendum est, sicuti etiam certis annorum curricula inusitati generis aues e diuersa terrarū regione in Italiam aduolasse traduntur. Multa quoq; piscatoriæ artis instrumenta defecere, quū eius præcepta aut per manus tradi, aut literarū memoriæ, intercidentibus ueterū libris, demandari nequiuerint, & contra, nouæ fraudes, aliæq; insidiæ a recentioribus sint excogitatæ, quæ res non mediocrē ad dinoscendos pisces difficultatē attulisse uidetur. ita ut existimare liceat quosdā pisces, uno argumento quod nusq; appareāt, uitare retia, atq; astu nostrorū artes ludificari, aliquos uero frequentius, q̄ antiquis eueniret, capi, de quorum nomine nunc maxime dubitemus. Constat nonnullos pisces, alias in nullo cēsu, quod mire principum gulæ placuissent, summā per aliquod tempus publica quadam assentatione claritatē obtinuisse, qui postmodum extincta cum his regibus raritatis opinione, quum omnes saporem ipsum æquali ac libero totius populi iudicio metirentur, uilissimo demum pretio uenierunt. uti modo Merlucciæ plebeio admodum pisci Hadrianus Pōtifex sicuti in administrāda republica hebetis

ingenii, uel deprauati iudicii, ita in esculētis infulsissimi gustus, supra mediocre pretium, ridēte toto foro piscario, iam fecerat. Nec mirum esse debet, quum diuersum alii atq; alii palatum habeant, numerosioraq; obsonia mari petātur, q̄ terra, siquidem nō modo uolucres, cæterasq; syluarū animantes fœcūdiffima maria gignūt, sed ex ipsis piscibus etiā instrumenta, stupenda uarietate, quæ homines imitentur, in fabriles usus abunde præbeant, nihilq; animo concipi uel oculis uideri possit, intra hoc cœlum, quo nos integimur, quod ipse Neptunus pater, in opulentissimis profundi regnis non habeat & benigne largiatur. Sed & maior piscium copia, maiorq; uarietas, q̄ nunc conspicere contingat, antiquitus Romæ uisebatur, quum in summo luxus fastigio peregrini pisces a remotissimis Ionii, Siculiq; litoribus peterentur. ob idq; expeditissimi myoparones essent istituti, quorū remigio quicquid Brundusii, Messanæ, Tarētiq; excelleret, Romanis culinis protinus inferretur, eosq; tum maxime sapidos pisces æstimarēt, quos & maximo piscantium labore, & summis sumptibus quæsiuissent. Sed hoc certe parum fuerit Ionii incolas perforatis inclusos caueis captiuos trahere, adnitentibusq; remis ac uelis longinqua uerrere maria, ut magnæ Græciæ obsonia non recentia modo, uerum adhuc spirantia Romani lurcones absumerent. Quum in quibusdam Cæsaribus ea quoq; prurientis gulæ petulantia fuerit, ut in maritimis regionibus pisces fastidirent, quos postea in montanis, locisque mediterraneis quum essent, ueluti fordescente uenatione, per dispositos equos & quidem multa timentium seruorum diligentia adduci curarēt. Ad inuentæ

C A P V T

quoq; fuere Piscinæ, quas ad mare, infano quidem sumptu extruebant, ut sæuientium aliquando uentorum rabies & hac quoq; hominū industria uinceretur, nec castigari luxuria posset, etiam si Aeolus atq; Neptunus, cæteraq; Ponti numina, infensa ac infesta epulātibus esse uoluissent. Ita q; nullo anni tempore, nullisq; in locis, etiam a mari procul remotis, egregii Romanis mensis pisces defuere. Siquidem studiū eius rei, curamq; illam, inueterati gentis mores excoluerāt, quando nulla uel frigidulo, ut poetice dicam, digna equite cœna censeretur, quæ marinis dapibus caruisset. Nos uero cōtra, nisi lege coacti piscibus uescimur, quum certis diebus uolucrum aut quadrupedem esitasse, piaculum sit. Ita ut, si animi religione soluerētur, nunq; profecto pisces ipsos, sed capum, perdicem ganeones, pro mulis, auratis, ac lupis sectaturos appareat. atq; hos tātum fortasse, quum gula cotidianis expleta ferculis noua sibi ad inuitandam famem diuerticula quæsiuerit. Tantumq; abest, ut pisces cupidius affectemus ut quadragenis illis uerni ieiunii diebus, neq; deorum metu, neq; infamia permoti, aliquando ad uorandas carnes, detestanda cupiditate rapiamur. Quibus de causis effectum est, ut neglecta piscatione, uetera piscium nomina penitus exoleuerint. A nostris enim uere tātum ipso, enixe, certatimq; piscantibus omnis generis pisces minime capiūtur. Etenim pisces pro uarietate temporum modo uagantur, modo latibula quærunt, in quibus se condant, neq; illorum captura est, nisi certis fere tēporibus. Clupeæ ad prima statim ueris signa, quum Ciconiæ aduentant, subire Tyberim solent, inclināte uere nusquā apparent. In lario etiam lacu

Pigus

Pigus piscis ille clavis caligaribus insignis, ut Plinius refert, nō alias unq̄, a me, hoc etiā curiose quærēte, cōspici potuit, q̄ Vergiliarum ortu, quibus maxime diebus Turdi gregatim ab alpibus in uineta deuolare consueuerūt. Sed id præsertim in causa est, cur sæpius fallamur, et difficillime uera ea uocabula deprehendamus, quod aliis, atq; aliis nominibus diuersi litorū tractus (ut Plinianis utar uerbis) eosdem pisces appellent. Nec mirum, quum rem Romanam ita uolentibus fatis barbaræ nationes affligerint, ipsaque Europa externarum gentium repleta coloniis, iampidem ueras literas, & antiquam dignitatem amiserit.

De Capidolio. Caput. II.

Maximus inter pisces qui hæc litora attingant, Capidolius ab Romanis appellatur. unum ex his, paucis ante annis uasta corporis magnitudine oculis ac dentibus truculentum irata maria ingentibus propulsum fluctibus humilia in uada detruferunt nō longe a Grauiscis in ora Tuscorū. In hæsit multa reciprocantis pelagi iactatione fatigatus arenæ, quam pondere suo, impetuq; fulcauerat. Neq; inde sua oppressus mole circunagere sese præ inertia aut euadere potuit, quum maria modo tantis inflata fluctibus, subsecuta tranquillitate, frustra eluctantē frequentibus prægrandis caudæ flexibus, fugamq; in altū multo gemitu molientē, quieto, uado soq; in litore destituissent. Ergo perpetuis ueluti circūuallatus aggeribus crebro, multoq; reflatu indignabundus et expirās circūfusus populis prædæ atq;

S E C V N D V M

spectaculo fuit, membratimq; securibus cæsus & subditus prælis in lucernarū usus liquorē præbuit. tanta erat belluæ uastitas, tantaq; eius dorsi altitudo, ut facile utrinq; pariter equitâribus mutuū aspectū eriperet. Fuere miraculo ingenia ossa in templorū uestibulis suspensa, & in his præsertim oculorū receptacula, quæ orbē prægrandis dolii æquabāt. Sed ea res mox in prodigium uersa est, sicuti tristi admodū euentu statim apparuit. quū. n. æstiuī soles fœda putrescentis belluæ uiscera feruoribus excitata sanie corrupissent, quanq; aggesta materia teterrimi odoris fastidio cremaret, breui tamen adeo fœtido, noxiq; uapore regionē suapte natura pestilentem infecit, ut ea inauditi spectaculi uoluptas multis incolarum funeribus eo autumno constiterit. Non multis quoq; ante annis alia eiusdem generis bellua non longe ab Arni fluminis ostio, sæuiēte austri flatibus tempestate, uadis illisa est, quam morbo ac senio multaq; agitatione confectam similis accolarum concursus dissecuit, extractisq; ad spectaculum costis, spinæq; Sphondylis, continuo concremauit, ne graui eo halitu aer adfectus insalubrior redderetur. Capidolium a Plinio Orcam uocatū esse crediderim, quā spectante populo Romano Claudius Cæsar Ostiensi in portu longo plagarum ordine cōclusam, ueluti maximo in circo, uel ipsa Naumachia, Prætoriana classe inuectus, circūfusoq; milite, expugnauit atq; cōfecit, nec minore quidē spectaculi gloria, q̄ antea serpentē ad Bagradā Attilius Regulus admotis castris & directis catapultis atq; balistis oppresserit. Orcæ cum Balænis continēter bella gerunt & toto oceano cruentissimis inter se præliis dimicant,

utræq; Gaditanum fretū aliquando ingrediuntur. Est & in oceano cetarii generis Rota, quā uidit Lusitana classis, dum extremum Aethiopiæ promontorium superaret, geminas dorso rotas gestare uidebatur, ad earum similitudinem quæ frumentarias molas impellēte uento editioribus in locis circūducūt. Extimuerē tantæ belluæ cōgressum periti nautæ, qui modo ignoti maris immensos fluctus, certaq; pericula contempserant, fatiusq; uisum cōuersis uelis fugam capere, q̄ expectare belluam terribili fragore uasta, spumosaq; maria proscindentem, & superbo fremitu ueluti conspectis hostibus prælium cientem. Neq; eam terruere excussa nauibus tormenta, quorum boatibus ea maria resonabant, fugientesq; proculdubio immanis bellua uastis mæandris adnatādo fuisset consecuta, uentis, ac uelis celeritate cedentibus, nisi mirabunda substitisset. quippe quæ perpetuā intendētibus fugā satis gloriosa infestatione, uictoriā expressisse uideretur. Conspicitur & Physiter piscis extra columnas herculeas, Flator ab latinis appellatus, qui frequēti reflatu præaltas undas euomere solet. ita ut procul nauigiorum uela ob spumantis aquæ candorem appareant. Eæ belluæ superiore biēnio quibusdam Cæsarianis Britannia in Hispaniam traiciētib; magnū terrorem incussere, quum Gallorum nauigia ea uelorum spetie e longinquo repræsentassent, qui tum ardēte bello, ea maria infestis classibus obsidebant. Sed iam oceano suas belluas relinquamus, quum fercula mensarum potius, quam naturæ maris tam multa miracula fimus narraturi.

DE BOVE BELLVA ET CANICVLA CAPVT. III.

Sed anteq̄ ad eos pisces, qui conuiuissinferuntur, proposito ordine ueniamus, Bos ille ingentis, latiq; corporis natātium hominum deuorator, minime erit prætereundus. Is admirabili calliditate in mari nostro grassatur, portusque & exulta ædificiis litora sæpius frequentat, inde occultus & quasi torpens simulata segnitia natantes adoritur. Bardinellus Saulus Cardinalis sæpius referre solebat, se admodum adolescentem cum aliis eius ætatis sodalibus natandi studio, nō longe a portu in mare altius prouectum, in huiusmodi belluam incidisse, quæ sedato ac maxime tranquillo in mari quieta & immobilis distincte, atque perspicue uisebatur, cuius aspectu adeo expauerit, ut timore præpediente ab solita natandi peritia pene destitutus, ægre se receperit. Aethiopem uero qui peregregius erat urinator, quique ipsis adolescentibus corpora eorum ac animos maris periculis paulatim infuefaciendo, natandi artē tradebat, subsidenti in insidiis belluæ obuium celeri natatu prodiisse, siue ut pauentium mentes, eius monstri incursum consternatas, despecto periculo confirmaret, uel ut ipse ad referendū miraculum, belluæ effigiem propius intueretur. Sed belluā prædæ intentam illum temere adnatantem immani exceptū hiatu cōfestim deuorasse, neq; alia infeliciter pereuntis Aethiopis ædita signa, præter spumam cruētā, agitato in mari ebullientem, ita ut prius multiplici & peracuta dentium serie confixus, q̄ deuoratus esse crederetur. Oppianus homicidam bouē elegantissime descripsit, cuius sententia a Lippo pulcherrimis uersibus latine tralata est, quū cæteri

T E R T I V M.

authores de hoc nullam fere mentionem fecissent. Est & infesta natantibus ipsa Canicula, quæ mortiferis potius dentibus mordicus homines dilacerat, quæ deuoret, quum capite tantum sæua castigatum habeat uentrem & in prælongam ac tenuem exeat caudam, cuius astus, naturamque multo simul metu, multaque audacia memorabilem, si referre conarer, insulsissime facerem, quum Plinius incomparabili elegãtia breuitateque, ut miri eius ingenii mos fuit, suo loco eam expresserit.

De Sturione. Caput. IIII.

EX omnibus Piscibus, qui lautioribus apponuntur mensis, nullus est toto mari, uel annibus ipso Sturione procerior atque sapidior. Siquidem ubique terrarum et maximum pretium & summam dignitatem hac ætate semper obtinuit. Maria hunc gignunt, sed eum flumina maxime nobilitant, pinguescit enim dulcium aquarum haustu, subagrestemque illud saporem exuit, qui præalto in mari concipitur. Magnos amnes per quã libenter subit, propterea in Nilo, Tanai, & Danubio, Padoque fluminibus maxime reperitur. Caput eius rostratum est, & ad effigiem quadratæ pyramidis protensum. Os illi est sine maxillis, sine dentibus diuersum penitus ab reliquorum piscium forma, idque sub mēto in ipsa prope iuguli parte ad similitudinem fistulæ harundinæ rotundum, semperque patens, & chartilagineum & summe candidum, cuius hiatus in procerioribus hasta brachii crassitudine haud facile impleret. Cæterum totum caput dura potius, & callosa chartilagine, quæ certis ossibus constat,

Q V A R T V M

quod ex lento quodam, & præpingui mucore concretũ esse uidetur. Naribus autem omnino quæ illi pertenues sunt supra rostrum, refrigerantur, cum branchiis careant, & si quam hauriendo recipit aquã, illam eodem pronò ore statim regerit. Toto autem dorso crassiores quædam squamæ ossæ duritie certo numero, ordineq; distinctæ, intercurrente spinæ acie ad elegantiam eminent, uti in magnificentioribus ualuis hodie uidemus, quas ferrei atque inaurati clauis certa serie confixi decentissime figurant. cæteræ corporis partes cuticulari & scabro admodum operimento potius quam perpetuis squamis integuntur, idq; ad subuiridis atriq; coloris speciem. Quo nomine autẽ ab antiquis Sturio fuerit appellatus, haud facile diuinauerim, quando grauissimi nostræ tempestatis scriptores uariis sententiis inter se dissentiant, quæ quidem magno etiam interuallo a ueritate discrepant. Et has quidem sententias uanis innixas coniecturis aliquãto facilius erit confutare, q̃ uerum, certumq; nomen celebratissimi piscis in medium afferre. Satis tamen fuerit, curiosos de alienis erroribus admonuisse, ut aliud ipsi accõmodatius ac melius inuestigent, si nos fortasse minus proprium nomẽ inuenisse uidebimur. Raphael Volaterranus, qui laboriosissimum cunctis de rebus uolumen condidit, arbitratus est eum hodie Sturionem esse, qui apud Græcos Labrax, apud Latinos uero Lupus fuerit, cuius opinionẽ pleriq; Romanæ Academiæ proceres & ante alios Thomas Phædrus & Portius Camillus omnibus conuiujs probauerunt, his maxime adducti argumẽtis, quod Lupus Tyberinus longe omnium piscium apud Romanos esset laudatissimus, & is maxime

Q V A R T V M

qui cloacas urbis intraret, atq; inter duos pontes caperetur, qua una modo cōditione Sturiones omniū iudicio summā saporis commendationem accipiant, sicuti eos Horatius & Iuuenalis, itemq; M. Varro & Plinius & Macrobius celebrarint, referre etiam ad prisca nominis coniecturā, Sturiones hodie a nostris piscatoribus, Lupos appellari, solereq; eos capto eo pisce, quum retia trahunt, clariore uoce præ lætitia, lupi nomen ingeminare. Quæ coniecturæ multis rationibus mihi admodum friuolæ uidentur, quum id genus argumēti apud Dialecticos fallacissimū sit, lupi Tyberini sunt delicatissimi, sed Sturiones Tyberini sunt delicatissimi, igitur Sturiones sunt lupi. In hoc enim non comparatur totū luporum genus, cum aliis piscibus, sed eorum, qui in Tyberi capiuntur, ab his qui in alto degant mari, differentia exprimitur. Ridiculum enim esset etiam apud mediocriter intelligentes, parasitos Lacciam, Spigolam, atq; Lampetram in Tyberi pariter captos, qui mox latine nominabuntur, uno prælato Sturione in secundis dignitatis gradibus collocare, quum Sturio non semper sit gratissimus, utpote qui in mediis tantum solstitii feruoribus laudetur. Poggius doctioris Poggii filius in senectute non modo eruditus, sed usq; ad iracundiam in conditura ferculorum morosus, & uehemens parasitus, quum Sturionem apud antiquos Lupum fuisse & ipse crederet, in pōtificiis quas maxime sectabatur, cœnis, dicere solebat, ueteres insulsum habuisse palatum, q̄ tātō opere Lupum celebrassent, eum enim carnes habere cum præduras, tum multa glutinosioris succi exuberātia insuaueis, quæ prius appetentes satient & expleant, q̄ delectent. Propterea

non domini, sed familiæ potius mensis apponendum esse censebat, uno tantum excepto capite, cuius elixi & leucophago conditi, latebras & recessus omnes ipse furcula simul ac digitis audivissime scrutabatur. Sed ne in refellendis eorum argumentis nimium immoremur, dicamus Lupum alium esse piscem a Sturione, Spigolam uulgari nomine nuncupatum, quo probato, Sturionem illis sine nomine relinquemus. Spigola hodie apud Romanos est, qui in Venetia Varollus, Lupacius in Liguria, in Hetruria Araneus, & Lupus in Hispania uocitatur. Romanus inter Tyberinos captus pontes, omnium consensu palmam obtinet, constat enim piscatorum testimonio, qui pluris illum, quàm in alto captum mari, lautorum obsonatoribus uendunt. Is admodum uorax subire cloacas solet & mediæ cryptas intrare Suburræ, ut ait Iuuenalis, circa sterquilinia, & eiectionis sordes moratur, obuia quæque deuorat, nec piscibus ullis, uel corruptissimis escis parcat, paucis ante mensibus quum in foro piscario ingens Spigola exenteraretur, oblongus serpens in uentre repertus est. Quibus de causis in Tyberi mirum in modum pinguescit & adolescit, nec abnuerim etiam Sturiones subire amnem & pinguioribus aquis gaudere, eosque tanto sapidiores esse, quanto magis a maris litoribus recesserint. Sed hac ratione Lupus & Sturio idem esse minime probatur, quum utraque differentia ambobus æque conueniat. subire enim amnem Tyberinum, & ea pastione gaudere atque pinguescere, proprium potius Spigolæ, quàm Sturionis esse uidetur. quoniã non comparamus Sturionem in alto captum, cum eo quem in Vrbe expiscamur, quum nunquam fere Sturio uel certe rarissime in

Q V A R T V M

me in præalto mari capiatur , ut piscatorum testimoniis
 clare deprehendimus , at contra Spigola & ex alto mari &
 ex amne Tyberi quotidie hamis uel retibus extrahatur. Ita
 ut Horatiū id inuisse clare admodū existimemus, quū dicit
 Vnde datum sentis, Lupus hic Tyberinus an alto
 Captus hiet, pontesne inter iactatus, an amnis
 Hostia sub Tusci, laudas insane trilibrem
 Mulum, in singula quem minuas pulmenta necesse est.
 Ducit te species uideo, quid pertinet ergo
 Proceros odisse Lupos: quia scilicet illis
 Maiorem natura modum dedit, his breue pondus.
 Ieiunus stomachus raro uulgaria temnit.
 Patet igitur Lupos capi & in alto, & inter pontes, quod eui-
 dentissime in Spigolis hodie contingit. Facit etiam ad con-
 iecturā nō contemnēdam, illud captus hiet, quis enim unq̄
 Sturionem uidit hiantem, quum os sub rostro habeat, & im-
 mobile & angustum, quodq̄ nullo uel uertebrae, uel ducti-
 lis mandibulae beneficio dilatari potest, in Spigola autem
 sit repandum & latum, uti semper in ipsis uidemus, soleātq̄
 ad elegantia obsonatores malo Arancio lassatas illas hian-
 tis oris maxillas adimplere. Neq̄ illud obstiterit, quod dice-
 re solebat Amiterninus pertinax grammaticus, qui perpe-
 tuas cum syllabis lites exercuit, Horatium scilicet dixisse
 proceros odisse Lupos, ut significaret paruos maioribus
 esse præstantiores, quod adamussim Sturionibus ipsis con-
 gruere uideatur, quando Lurcones & diligentissimi qui-
 que Ganeonum paruos Sturiones, quos Porcelletas appel-
 lent, repudiatis maioribus confectentur. Plurimum enim

C

C A P V T

a Poetæ sensibus bonus ille grammaticus aberrabat. Nam Horatius proceros Lupos cum seipsis minoribus non comparauit, sed cum Mulis trilibris, sicuti paulopost aper-
tissime declarat, dicens maiorem a natura modum Lupis esse datum, qui Mulis parum crescentibus sit denegatus. uerum is tum egregie & magno quidem cum ioco, quum superbe contenderet, a nobis coarguebatur. interrogan-
tibus enim quem nam antiquitus piscem fuisse Spigolam putaret, quam adeo libenter ipse edere soleret, si Lupus Sturio esse diceretur, respondebat illam esse Squillam, ri-
dendo quidem errore, ut in proprio capite de Squilla quum de Iuuenalis uersibus agetur, diffuse narrabimus. Sed id me plurimum mouet, quod Spigola hodie in Hispania Lupus appelletur, quæ una terrarum latinam linguam magna ex parte incorruptam conseruauit, ipsique Ligures proximum latino eius piscis nomen pronuncient. Cæterum ad tollendam huius quæstionis ambiguitatem, Aristote-
telis sententiam adducemus, ait enim Lupum esse squa- migerum & quaternis pinnis innatare. quæ differentiæ ipsum Sturionem excludere uidentur, quum non squamis, sed cute potius aspera contegatur, nec quaternis pinnis ad natandi usum instruatur. Præterea Galenus in tertio de Ali-
mentis Lupum ait, subtiliorem generare sanguinẽ & pro- pterea cum perdicis carnibus quadam similitudine conue- nire, quod nemo sanus Medicus Sturioni attribuere aude- bit, quum crassum potius humorem adgeneret, & ualde lentum, quod uiscosum dicunt, ipsiſq; aptius adultæ uitulæ carnibus, quam perdicum leuissimis pulpis æquiperetur.

Q V A R T V M

Cornelius quoq; Celsus ad corroborādā Galeni auctoritatem, Lupū & Mulum inter pisces leuioris esse alimēti aperitissime dicit, quod & nostra quoq; experiētia cotidie cōprobatur. Porro ipse diuus Ambrosius in Hexahemero, teneritudinē in lupo mirifice laudat, sicuti Plinius in eodē molliciem extollit, quum nec Sturionis præteneræ sint carnes, & Luporum longe tenerrimæ consensu omnium habeantur. Putauerē etiam Plinium quum Lupos a candore lanarum lanatos dictos asserat, de Sturione intelligere uoluisse, q̄ Sturionum carnes plurimum albicare uideātur, quasi Lupi uel argentearum squamarum candore uel summo illa lacteæ carniū albore, cæteros omneis pisces nō superent. Illud quoque Martialis,

Laneus euganei Lupus excipit ora Timauī,

Eorum opinionem aperte redarguit, quoniam Timauus flumen in finibus Aquileiensem, cuius ostia celebrata a Virgilio, hodie magna ex parte extenuata, oblimataq; sunt, Sturiones nō habet, qui tamē Varollis & Troctis abūdat. Quod si dicatur Martialem pro Timauo Medoacum, qui hodie Patauinorum Brenta est, accipere uoluisse, eadem ratione respondemus, quum Brenta manifeste, aut nullos, aut certe paucissimos, & quidem minutulos Sturiones ferat, ita ut Martialis celebraturus Sturionem, infulse admodum ad Timauum recurrisse uideatur, quum in propinquo Padum haberet, & sua magnitudine insignem & multa Sturionum copia longe clarissimum. Ad certiore quoque opinionis nostræ fidem pertinere uidetur, id quod a piscatoribus non sine miraculo de Spigolis hodie recitatur;

quos ut hamo hæserint, statim discurrere magno nixu, dilatarique uulnera referunt, ut hamorum insidiæ excarnificato sponte gutture excidant, atque eo modo in libertatem se uendicare, id quod distincte Plinius ipse Aristotelem secutus commemorat. Ex aduerso autem constat, Sturiones solis retibus capi, nunquam uero hamis, præsertim si cubito maiores fuerint, eosque piscatores referunt, magno impetu plagarum sæpe maculas dilatari & abrumpere consueuisse, proptereaque accidere, ut hamis non capiatur, quoniam Sturiones lambendo, sugendoque potius, quam uorando, inepto ad escam corripendam ore ipso sine controuersia alantur. Cæterum id me plurimum admonet, ut lupum Sturionem esse non posse certissime credam, quoniam & Lupi omnium ferme scriptorum testimonio, & Spigolæ hodie hamorum lineas dentibus ferratis abrodere soleant, quod Sturiones ipsos, quum dentibus manifeste careant, efficere posse nemo sanus affirmauerit. Extat quoque apud Columellam dictum illud Philippi admodum luxuriosum, qui apud hospitem Cassino in oppido Lupum sibi in cæna appositum gustabundus expuit, addens peream inquit, nisi piscem putauit, quasi uellet inuere solos Tyberinos Lupos piscis nomine dignos esse, cæteros autem Lupos inter quisquillas potius, quam inter pisces esse reponendos. ex quo ego plane conicio illum Lupum Sturionem esse minime potuisse, quando eius tractus amnes, qui sunt in Cassinate agro, & in Arpinatium finibus, Sturiones non ferant. Quis nam autem fuerit ille Lupus M. Philippi palato ingratus, docebimus, quum de Troctis agetur. Secunda opinio de nomine Sturionis Franciscum

Q V A R T V M

Philelphum principem habuit, in qua etiam nūc quosdam e nostris Transpadanis exoletæ admodum eruditionis, esse uideo. Is ut erat inter imperitos audax, utpote qui rudi illa tempestate Græcarum literarum notitia clarus atq; insignis euaserat, Sturionem latine esse Attilum, pluribus per totā Italiam epistolis super ea re conscriptis diuulgauit, indoctos appellans non sine uerborum contumelia, qui secus ac ipse crederet, de ui eius uocabuli sentire uoluissent, sed tantum abest, ut uerum nomen inuenerit, ut ipse dum alios inscitix bonarum literarum arguere cōtendit, in alium aliquanto grauiorē errorem pueriliter sit lapsus. Scribit enim Sturionem nullo modo Lupum esse, quoniam Lupus sine cōtrouersia, is hodie sit piscis, qui ab omnibus Lucius appellatur, quoniam lycos græce, Lupus sit, qui postmodum immutata litera in Lucium, deprauantibus latinis abierit. exprimitq; Philelphus effigiē illius Lucii oblongi piscis, extēti capitis & oris maxime denticulati, qui furuas per transfuersum fascias habet, dorsum item atrum & uentrem admodū candidum, quiq; amnis ac lacubus totius Italiæ maxime sit familiaris, quasi præproperus senex non animaduernerit Lupum quadrupedē lycum, piscē uero Labraca, a suis Græcis appellari. Sed per deos immortales, quæ nā insania fuerit, Lupos tantopere ab omnibus authoribus commēdatos, dicere eosdem esse, qui uulgo Lucii uocitentur, quum Lucii, plebeia potius inter obsonia censeantur, q̄ Romæ nobilium usurpentur mensis. ita ut nuncq̄, nisi in summa marinorum penuria, sicut aliquando accidit piscatione tempestatibus sublata, in mensam ueniant, & id tum etiam ad honestandā

potius patinam, ut dicunt, quā ad conuiuas eo edulio conciliandos. Dicebat Pogius Lucio, etiam ex Cimino lacu, & ei quidem præpingui nullam unquā inesse gratiam, nisi quum solus in maxima conuiuarum inedia prandis apponeretur. miror quoque tantæ lectionis hominem apud Aufonium ea carmina minime lectitasse, quibus Lucius ignobilis piscis alius a Lupo, apud Belgas & Britanos frequens nominatur, ut proprio capite de Lucio mox dicemus. Neque mirum esse debet, si Lucius apud antiquos parū celebratus esse uideatur, quum paucos præter unum Aufonium, authores curiosus etiam lector sit inuenturus, qui de lacuum & fluuionum piscibus fecerint mentionem, quando lupum inter marinos pisces, qui tamē flumina subeant, ab omnibus adnumerati, Lucium uero nunquā intrare maria, uno totius Europæ consensu manifestissime cōstet. Caterum Philelphus Sturionē antiquitus fuisse Attilum asserebat, unius Plinii authoritati innixus, qui in nono naturalis historię quū de Thynnorū magnitudine loqueretur, dicit, sunt & in quibusdam amnibus haud minores, Sylurus in Nilo, Esos in Rheno, Attilus in Pado inertia pinguescēs ad mille aliquando libras catenato captus hamo, nec nisi boum iugis extractus. Quibus adductus uerbis Attilum nō posse esse alium a Sturione putauit, quum Sturiones illos prægrandes, qui in Pado caperentur, piscium eius amnis longe maximos arbitraretur, quod manifestē falsissimum est. Nam Attilus is est, qui a Ferrariensibus Adelus seruato antiquiore uocabulo nuncupatur, piscis inquam ipso Sturione amplior, & effigie, sapore, pretio, & tota fere natura ab eo dissimilis, atque adeo diuer-

Q V A R T V M

fus, ut in prouerbiū, Ferrariæ uenerit, quum duas inter se res maxime distantes significare uolunt, eas sic differre, ut Sturionem ab Artilo, dicant. uti nuper nobis etiam confirmauit Ferrariensium legatio, ab Alfonso Atestino ad Clementem Pontificem missa, cuius erant principes Casellius celebrer iureconsultus, & Antonius Costabilis grandæuus senex usu rerum, & uitæ splēdore insignis. Tertia opinio Sturionem apud Plinium Torsionem fuisse affirmat, cuius præcipuum authorem Theodorum Gazam extitisse complures arbitrantur. eam paucis ante annis acerrime defendebat Longolius Gallus singularis doctrinæ iuuenis, & qui proculdubio summum latinæ eloquentiæ fastigium fuisset adeptus, nisi mors immatura eum in medio optimorū studiorum cursu sustulisset. Adducebatur ea maxime ratione, quod Plinium uidebat Sturionis formam atq; naturam in capite de Torsionibus expressisse, quum dicit, Delphinorū similitudinem habēt, qui uocantur Torsiones, distant & tristitia quidem aspectus, abest enim illa lasciuia, maxime tamen rostris canicularum maleficientia assimilati. horum enim uerborum testimonio, Sturiones iudem qui Torsiones esse uidebantur, atq; ea præsertim coniectura quod, quum minorem quā in Delphinis uideamus, cū aspectu ipso, tum natatu lasciuiam præferant, etiam fistulam habeāt, uti in Delphinis cōspicitur, quāquā diuerso modo a natura sit indita, nam Delphini per suam expirant & refrigerantur fistulam, ea autem pro ore Sturiones utuntur, quum uti supra diximus, & per nares & paruas branchias aerem pro uitalibus refrigerandis attrahāt. Nouitiumq; hoc Sturionis nomē

C A P V T

antiquo Torsionis uocabulo plurimum alludere, ipse Longolius arbitraretur. Quibus adductus argumentis Theodorus Gaza, ut erat in transferēdis Græcorum sensibus, Plinianorum uerborum obseruator atq; imitator diligētissimus, apud Aristotelem in octauo de historia animalium Phocenam, Tursionem uerterit, ueluti ab ipso Plinio uocabulum mutuatus. Cæterum si bona cum uenia bonis mortuis licet refragari, nos docebimus Theodorū Torsionem pro Sturione nequaquā accepisse, uel si acceperit, plurimum errauisse, Pliniū quoq; per Torsionem ipsum quem nunc quærimus, Sturionē significare minime uoluisse. Si quidē Gaza quum Aristotelem latine interpretaretur dicentē in octauo de historiis animalium, In ponto fera nulla est, præter Delphinum & Phocenam. pro phocena Tursionem dixit, quem Phocenā sciebat ab Aristotele inter uiuiparos pisces esse connumeratum, quum Aristoteles alios piscium esse ouiparos, alios autem uiuiparos, idest qui catulos parerent, dixisset. Nemo autem adeo imperitus est, ut nesciat Sturiones esse ouiparos, ut ex cotidiano esu deprehenditur, & ex falsamentis Cauriariis, quæ ex ouis Sturionum sine controuersia conficiuntur. Neq; enim credendum est, tantæ eruditionis ac diligētiae hominem, uti fuit Theodorus, adeo pueriliter fuisse hallucinatum, præsertim quum hūc ipsum locum aliter a Plinio fuisse cōuersum animaduerneret, qui pro Phocena non Torsionem, sed uitulum marinum substituerit, ut diligenter Hermolaus in castigationibus annotauit. Præterea apud Aristotelem Phocena Sturio esse non potest, quum in sexto de natura animalium ubi eius effigiē exprimit

Q V A R T V M

mit, clarissime dicat Phocenas omnino carere branchiis, sed branchiarum loco fistulam habere, quod Sturionibus minime accidit, quoniam præter fistulam oris, uti diximus, branchias manifeste habent, quãquã paruas & angustas, si illas tantæ molis pisci comparemus, ita ut Sturio nullo modo Phocena esse possit. Subiungit quoque Aristoteles Phocena nasci in Ponto, quod de Sturione minime dixisset, quando Sturiones omnibus fere in maribus facile reperiantur, magnamq; eorum copiam insignes fluuii alant, siue in mare nostrum, siue in ipsum oceanum euoluantur. Quod uero Plinius Torfionem, Sturionem esse putauerit, minime crediderim uel hoc uno argumento, quod Sturionis & magnitudine & frequentia, & ipso deniq; pretio admodum celebrati piscis, ab ipso Plinio nullam præterq; hoc uno in loco, mentionem factam esse uideamus, quum uel minimos & in eduliis etiam prædamnatos pisces, non modo in nono peculiari aquatiliu libro, sed in aliis obiter locis sæpius nominet, atq; depingat. Vnde putadum est Plinii Torfiones, sicuti Aristoteles assererat, in Ponto Euxino potissimum uersari, nec temere per alia maria, extra Helleponti, Thracii ue Bosphori angustias euagari. Porro Plinius, si uerba Aristotelis consideremus, pro Phocena Torfionem intellexisse uidetur, qui Torfio eodem teste maleficus est, quoniam canicularum rostris assimiletur, & ipsa quoq; Phocena ab Aristotele ueluti maxime malefica feræ nomine nuncupatur. Sed Sturio quomodo maleficus esse possit, non uideo, quum dentibus omnino careat, sic fortasse

D

a natura formatus quoniam piscibus nō alatur. Ridiculum enim esset dicere Sturionem in pisces grassari per ipsam tantum lasciuiam. Nam magni pisces alios persecuntur, ut interemptis ueluti proprio pabulo uescantur. Sed ut hanc inueteratam de Torsione opinionem penitus cōuellamus, paulopost alium a Torsione & quidem sapius ab ipso Plinio celebratū piscem Sturionē esse monstrabimus. Quarta opinio Hermolai Barbari fuit uiri nobilissimorum studiorum gloria insignis, qui rogatus sententiam in tanta eruditorum dissensione, per epistolam Paulo Cortesio respondit, Sturionem antiquitus Hyccam fuisse, ex testimonio Athenæi hac coniectura adductus, quod Hycca porcum significet, Sturionem autem porcelletam, quum præsertim sit paruus, appellari a nostris magna eius nominis conformitate. Nihil enim melius hæcenus inuenerat Hermolaus, utpote qui ingeniosus & prudens ineptas iam de Lupo, Attilo ac Torsione opiniones repudiarat. Potuit eum mouere Ambrosius, qui in Dominica passione dicit, Cutto siue Gulo Porcellum amat, ut comedat, quasi per Porcellum Ambrosius Hyccam expresserit, & in Hexahemero ait Iudæos marinis porcis uesci, quibus terrestribus non uescantur. Sed hæc coniectura frigida admodū uidetur, quum alius sit in mari Porcus piscis diuersus a Sturione, hodieque plures obesi pisces & qui præpingue abdomen habent Porci a piscatoribus appellantur, sicuti Thynnū a Strabone & a Polybio porcū appellatū esse uidemus. Cæterū ipse Hermolaus in Corollario quod Dioscoridis interpretationibus appedit

Q V A R T V M

Iulidas ait uocatos esse porcos, qui tamen longe diuersissimi sint a Sturionibus, Syagrim quoque piscem appellari potuisse a nomine suis. Athenæus quoque, qui Hyccam auctoritate Callimachi sacrum ueluti ob saporis excellentiam appellari dicit, mentionem de alio pisce intulit, quem hyn, idest suem uel aprum nuncuparint. Alii etiam Græcorum Porcum marinum Psammatida uel Psammitin cognominatum putant, ut clare appareat Hermolaum, Hyccam Sturionem esse, pro constanti in ea epistola affirmate minime debuisse. præsertim quum in castigationibus Plinianis & in ipso corollario, de nomine Sturionis plurimum ambigere uideatur. Quem modo Tomum Thurianum posse esse dicat a Thuriis oppido Italiæ in Brutiorum ora, ut ipse opinatur dictum, alludente uocabuli similitudine. præsertim quum Athenæus asserat Tomum Thurianum in Italia delicatissimum esse obsonium, modo eum putet esse Galeotem uel Xiphiam Strabonis auctoritate, modo eum dictum fuisse, affirmet Scyllam & Lamiam & Carchariam, ad extremum uero tot nominum diuersitate perplexus fateatur, uel Sturionem antiquitus his appellationibus uocitatum esse uel sic dictum a Thuriano Tomo delicatissimo obsonio, quod tantopere a Græcis celebretur. Sed illud me præsertim mouet, quod nemo authorum quos legerim, præter unum Athenæum de Hycca pariter & Tomo Thuriano fecerit mentionem, quando Sturio celebratissimus piscis, ut sæpius dixi, certo claroque nomine fuerit appellandus. Verum hæc nostra inuenta, quæ ludendo excogitauimus,

in bonam partem a lectoribus accipi uelim, atque eo animi candore quo scripsimus a doctioribus perpendi. nō enim is sum, qui obtrectatione alienæ laudis eruditior uideri uelim, quum ulla in parte cū his, quos supra redargui, uel ingenio uel eruditione minime sim conferendus. Igitur in tanta eruditorum altercatione licebit & mihi propriam attulisse opinionem, ita tamen ut cum præfatione prius attester, me tandiu in ea sententia permanurum donec aliud, quod magis arriferit, diligentiores inuenerint. Dicamus igitur Sturionē ab antiquis Silurū fuisse appellatū, quem pro Glani Theodorus apud Aristotelem interpretatur, sed de hoc, quū plures apud me certiores sint coniecturæ, hoc uno tamen maxime argumēto adducor, ut Sturionem opiner esse Silurum, quoniam mirum hercle uideatur, quod hac ætate, quis nam pisciū antiquitus Silurus fuerit, penitus ignoremus, qui adeo in mari ac fluuiis testimonio Aristotelis, Plinii, Athenæi, & Aufonii sit celebratus, ex aduerso autem de Sturionis antiquo nomine plurimum dubitemus, qui sit omnium fere totius orbis fluuiorum incola lōge notissimus. Neq; enim credendum est ueteres adeo insulsi fuisse gustus, ut arbitremur eos Sturionem minime cognouisse, aut Silurū ipsum ueluti aliquo naturæ defectu, tota eius generis extincta sobole penitus euanuisse. Silurus auctore Plinio atq; Aufonio, fluuiatilis pariter ac marinus est, & quidem prægrandis, sed præcipua magnitudine in Nilo & Gange ueluti amnium maximis. cæterum carne prædulci, nullis ossibus uel spinis interstitis, rostro item, caudaq; Delphino simillimus, ita ut compellare eos libeat, qui propterea Torfionem Sturionem esse

uolebant, quod effigie ac rostro Delphinis assimilaretur. Id uero me etiam plurimum mouet, quod in Nilo, Borysthene atq; Danubio, uti Plinius de Siluris ait, etiam nunc frequentissimos Sturiones esse cognoscamus. Nam in omnibus Nili ostiis & superius prope Memphim Aegyptii Sturionē expiscātur. In Borysthene uero, qui hodie Neper est amnis, Phasiq; & in ipso Tanai apud Tanam emporium tanta eorum est copia, ut cætaris ibi institutæ sint officinæ, in quibus ea falsamēta ex Sturionum ovis salitis, quæ Cauiaria dicimus, itēq; ipsa Schinalia ex summo Sturionis spinali dorso, sale, fumoq; inueterata conficiantur. In Danubio autem adeo frequentes sunt, & magni, ut ex eo minores etiam amnes subeant, qui in ipsum influunt, sicuti Drauā, Sauū & Tybiscum, & ut mirū non sit eos etiam Menim amnem subire sicuti Plinius ait, propter Lisboum, in quo Siluri, ut in Danubio, innatantes equos deprimant. Menim autem cum Hermolao eum amnem esse putauerim, qui alio nomine dicitur Oenus. is Sueuorū gentē e Vindelicia ab Austris, qui Norici sunt, diuidit, Danubioq; miscetur, ita ut ab Istro Istrionem piscē hunc esse dictū putē, quo in amne sit insignis, ut hodie uidemus & Athenæo placet. qui Silurum Istrianū siue Danubianum honoris atq; excellentiæ causa ubiq; nominauit. Sed audiamus Aufoniū de Siluro in Mosella canentem, qui ignobiles etiam Tincas minime præteriit.

Nunc pecus æquoreum celabrare magne Silure

Quem uelut actæo perductum tergora oliuo

Amnicolam delphina reor, sic per freta magnum

Laberis, & longi uix corporis agmina soluis

Aut breuibus defenſa uadis, aut fluminis uluis,
 Aut quum tranquillos moliris in amne meatus
 Te uirides ripæ, te cærule turba natantum
 Te liquidæ mirantur aquæ. diffunditur alueo
 Aëſtus, & extremi procurrunt margine fluctus.
 Talis atlantiaco quondam balæna profundo.

Quid enim certius notari, exprimi ue potuit his uerſibus q̄
 pro Sturione Silurus: qui & magnus & fluuiialis pariter ac
 marinus, & Delphino ſimilis ac ipſo tergore uerum olei
 colorem referre uideatur. conueniunt profecto hæc omnia
 Sturioni & quidem adamuſſim, ita ut neceſſe ſit, eos qui id
 negauerint, & afferre aliquem magnum piſcem ex his flu-
 uinibus pro Siluro, qui ſit a Sturione diuerſus, & aliũ oſten-
 dere apud Auſonium per quem Poeta Sturionem uoluerit
 demõſtrare. Nõ enim credibile eſt, eũ qui minimos quoſq̄
 fluuiatiles propria nomenclatura perſecutus eſt, ipſum Stu-
 rionem proculdubio uel ſua magnitudine, uel dignitate
 amnicolarum regem adeo ſomniculoſe præteriſſe. Illud
 quoq̄ opinioni noſtræ aliqua ex parte ſuffragatur, quod in
 Canariæ inſulæ amnibus (ea ad Atlãticum uergit oceanũ)
 multi ac optimi Sturiones piſcatione capiãtur, uti Hiſpani,
 Luſitaniq̄ referunt. qui dum nouas incogniti orbis terras
 inuſitata, ac admirabili nauigatione per immenſum ocea-
 num quærunt, Fortunatis inſulis aq̄uationis gratia quotidie
 applicant. Cuius Canariæ amnes ipſe Plinius Siluris abun-
 dare commemorat, neq̄ mirum eſt, quum iſtius piſcis omnium
 magnorũ amnium ſit familiaris, uti in Thameſi Britaniæ,
 aliifq̄ amnibus, qui in oceanum erumpunt, manifeſte con-

Q V A R T V M

spicimus. Hispania autem omnis Sturionem, Sulium appellat, ita ut parū ea uox a Siluro qui item & Sulus dicitur, abesse uideatur. Quando, ut ante dictum est, una terrarum Hispania ueterem Romanæ linguæ sonū, atq; ipsa uocabula non sine rubore dediscentis Italiæ retinuerit. Quomodo autem Siluri in Sturiones abierint, nuper docuit & quidem ut arbitror, felicissime iuenit Michael Syluius apud Clemētem Pontificem Lusitanæ regis legatus, qui uti est optimarum literarum atq; omnis antiquitatis scientissimus, testatur Sulos longe optimos, omnium cōfessione in Asturia reperiri, unde Asturiones dicti sint, ueluti ab regione nobilissimos producente nouum cognomentum, uetere repudiato nomine retulisse uideantur. Diuus quoq; Ambrosius opinioni huic nostræ astipulatur, quum dicit Silurus de aliorum piscium uermibus uiuit. Sturiones nāque uti diximus, grandiusculos pisces deuorare nequeunt, quum ore sub rostro a natura constituto, non facile nisi minutissimos corripiant & propterea solis suctionibus nutriantur, ut etiam Albertus magnus asserit, apparetq; hodie in his euisceratis, in quorum uentriculo qui perangustus est, nuncq; deuorati pisces reperiuntur. Subdit tamen Ambrosius, inutilis sæpe præda piscantium, ut uideatur in eduliis Silurum minime cōmendare, sed ego, in syllabam temere a librariis additam putauerim, siquidem Silurus apud Athenæum dicitur sapidissimus, quū enim Latū piscem Siculo in mari frequentem uellet laudare, a carnis candore, suauitateq; eum Danubiano Siluro comparauit, neq; illud Plinii parum conuenire Sturioni autumauerim, quum dicit Silurus carne prædulci,

nullis ossibus, spinis ue intersitis, quum Sturionem habere
 ossa manifeste appareat. Existimo enim Plinium intellige-
 re uoluisse Silurum una tantum perpetua, qua traicitur, spi-
 na esse contentū, nullasq; subinde spinas (uti in aliis accidit)
 a sphondylis oriri, quibus tota caro, corporisq; ambitus ue-
 luti costis sæpiatur, delicatæq; illæ pulpæ multo cum fasti-
 dio, tum periculo comedentium contineantur. Cæterum
 uti ego arbitror, Sturiones non eo in pretio fuere antiquio-
 ribus, uti nostris tēporibus uidemus, siue quod eius caro per
 se dura & multo mucore pinguedinis repleta celeriter sui
 desiderium primis mensæ congressibus auferat, siue q̄ per-
 grauis, ac molesta tenuioribus stomachis esse deprehēdatur.
 uidetur & nonnullis Iuuenalē, uilem omnino piscem Silu-
 rū annotasse, quū dixit, Vēdere municipes fracta de merce
 Siluros, sed uenditorem potius uilem quā mercem ipsam,
 hoc est Crispinū ab Aegypto, Iuuenalem innuisse credide-
 rim, qui Siluros fractos idest membratim cæsos, uti hodie
 uidemus, aliquando in humiliore fortuna uenditarit. Quo
 in loco Iuuenalis, Georgius Merula oculatissimus gramma-
 ticus Siluros non esse multum absimiles a Sturionibus arbi-
 tratur, ut pote qui iam animaduenterat illos qui Lupū, Atti-
 lum ue, Torsionemq; & Hyccam Sturionem dicerent, a ue-
 ritate plurimum errauisse. Quantū autem pertinet ad piscis
 naturam, dicimus eum tarde concoqui & propterea ex eius
 excretionibus multam generari pituitā. Vitium eius carnis
 aliqua ex parte tolleretur, si in tabellas pollicis digiti crassi-
 tudine secaretur, torrereeturq; in craticula & quidē ex præ-
 cepto Galeni, oleo, sale, acetoq; leni, atque iterata aspergine
 inditis,

Q V A R T V M

inditis, sed qui palato potius, quā stomacho studere uidentur, elixum eum cum leucophago passim comedunt. Is quum toto fere capiat anni circuitu, æstate tamē adulta longe probatissimus æstimat. Siluri felle cum Attico melle permisto suffusos bouum oculos ueteres inungebant, ut Aetius affirmat, qui medicæ artis præcepta Græco sermone cōscripsit. Sed id potius ex eius humoris acredine, quā ab occultiore Siluri piscis proprietate prouenire putauerim, quum etiam ex felle quadrupedum ac uolucrū & inter alias Perdicū, ægris hominum oculis nota collyria iniicere soleamus.

De Vmbrina Caput.V.

Secundum Siluros Sciæna e grandibus primam saporis obtinet claritatē. Eā. M. Varro & Columella Vmbrā appellant, quam & Ennius quoque celebrauit, ut ex Apuleio deprehenditur, dum ait.

Melanurum, Turdum, Merulamque Vmbramque marinam, Hæc tota latioribus squamis integitur, dēticulata est, & Aristotelis, Pliniique autoritate in capite lapidem habere cōsueuit, agilis est & plurimū uorax. Propterea Ausonius ait, celer Vmbra natatu capis cū Siluris frequenter circa ostia fluuiorū & in alto etiā, quæ Siluris nō contingit. ipsa quoque canicularibus diebus pinguescit, pari que fere pretio cū Siluris æstatis tēpore uenundat. eam hodie Romani Vmbrinā uocāt. capita Vmbrarū, sicuti & Silurorū Triumuiris rei Romanæ Conseruatoribus dono dātur, qui piscatores iueterata quadam cōsuetudine eorū capitem tributi nomine uestigales

fecerunt. Capiti enim summa inest gratia, autoritate etiā. Archestrati, qui in parandis obsoniis, quod eorum ingeniosissimus esset artifex, Dædalusa Græcis appellabatur. Is Umbrini capitis nobilem quandam condituram, ut apud Athenæum uidere est, multis carminibus expressit. propterea hodie etiam quum pretio parari non possint, gulosi ea capita quā audivissime consecretantur. Extat adhuc in ore quorundā facetorum ridēda fabula de T. Tamisio, qui Romanis, aulicisq; salibus erat insignis, sed gulæ adeo prostituta, ut infamis haberetur. Is quum per seruum, qui in foro piscario in eam curam intentus excubare solebat, ingentis Umbrinæ caput Triumuiris delatum esse cognouisset, in Capitolium protinus ascendit, ut simulato apud magistratum negotio, sermoneq; de industria protracto, prandium captaret. Verū illud Triumviri iam Riario Cardinali donandum decreuerant, ita Tamisius quū limine curiæ efferrī ingenti, coronataq; patina caput illud nobile conspexisset, primo deceptus cōsilio, illud subsecutus est præmissō seruo, qui uestigiis defretium ministrorū insisteret. Nec multo post quū Riarianis ædibus inferretur, bene habet, salua res est, inquit Tamisius, opipare excipiemur. erat. n. in primis mensæ Riarianæ, quæ longe omniū semper lautissima fuit, familiaris. At Riarius, ut erat natura munificus, maximū inquit hoc Triumvirale caput maximo debetur Cardinali, statimq; Federico Sanseuerino proceritatis admirandæ Cardinali transmittitur. colligit extemplo togam Tamisius, Riarium intēpestiuæ munificentia incusans, in mulamq; resilit, & munus ad Sanseuerinianam domum consequitur. Idem pari liberalitate

facit Federicus, caputq; ipsum splendidis exornatū uerbis aurataq; illatum patina Chisio Publicano ditissimo deferri iubet, quod ei multo ære alieno grauibuscq; usuris obstrictus erat. Volitat tertia iam spe auidā frustratus gulam æstuans Tamisius, festinabunduscq; incalescente iam die in transtiberinos hortos quos ipse Chisius magnificētissimos extruebat, contendit. Ibiq; fessus admodum & multo sudore madidus quod grauis erat abdominis, quarto a fortuna decipitur, quippe qui Chisium caput illud recentibus floribus redimitum adamato Scorto cui ab forma, eruditiscq; illecebris imperiæ cognomen fuit, ut extemplo deferretur curantem reperit. Flectit itaq; indignabundus habenas retro, nec tamen subiratus gulæ, quæ herculeos labores attulerat & ad Imperiam iam multo sole Sixtini Pontis semitam exurente adequitat. Ad extremum anhelantis gulæ ea uis atq; libido fuit, ut qui per totam urbem fuerat raptatus, idem & togatus & senex cum scorto admirante noui hominis aduentum, nullo pudore discubuerit, sic ut mirari desinamus Apitium, qui ut ait Athenæus, cum Linterni Astacos cancos piscaretur, audissetq; longe maximos & nobilissimos in litore Aphrico reperiri, eo propere stimulāte gula, insigni nauigio delatus est. Statimq; prius q̄ in terram descenderet, occurrentibus ibi piscatoribus cum astacis, quod famæ expectationiq; minime respondissent, protinus conuersis uelis, nec salutata quidem Aphrica, in Italiam ad grādioreas astacos sit reuersus. Cæterū eadē prope Vmbrinæ ac Siluro carniū cōditio. utræq; enim, ut diximus, nō mediocri imbecillioribus stomachis negotiū facere consueuerunt.

DE THYNNO CAPVT

Thynni multitudine sua omnibus litoribus sunt noti, gregatim uagantur, ob id in Euripis maxima eorum est captura. Irrumpunt Maio mense in mare nostrum ab Atlantico Oceano cogentibus Xyphiis, hoc est Spathis piscibus, qui telo a rostris prominente instructi eo toto mari persequuntur. Simplicissimi sunt Piscium, propterea uel inanibus terriculamentis acti facile uadis atque litoribus intruduntur. eo modo Gaditanus populus infinitam eorum multitudinem magno quaestu, solenniisque spectaculo retibus extrahit. Saturantur inde captorum recentibus pulpis circumfusæ gentes, reliqua illorum multitudo cetariis infertur, saliturque, asseruati uero membratim cadis celebri mercimonio per omnem fere Europam diffunduntur. uerum solo abdomine ualent, quæ pars a Romanis Tarentellum dicitur, quod etiam Tarentino in sinu, ubi opima piscium omnium captura est, Thynni sale asseruentur. reliquæ corporis partes, ut pote quæ pingui succo admodum careant, in ignobilis populi usum ueniunt, quæ Melandrya a Plinio nuncupantur. Primus ab ipso statim ouo Thynnorum foetus Cordylla dicitur, qui mox in Limarias euadit, ex Limariis autem adolescentibus Pelamides fiunt, sic a luto dictæ, quas nunc etiam Palamias uocamus. quum uero Pelamides pedalem excessere magnitudinem, in Thynnos abeunt. Porro ex Thynnis (ut Athenæo placet authoritate Softrati) quum in summum excreuerint, Orcyni infesti cæteris piscibus efficiuntur. Adeo enim Thynni augentur, ut Plinii testimonio caudæ eorum latitudinis duorum cubitorum reperiatur, qui postea quindecim talentis pependerit. Sed huic opinioni aduersari

S E X T V M

uidetur Aristoteles, quum asseueret Thynnos biennio uitā finire, idq; esse compertum uerisimili admodum ratione, quoniam certo anno cū piscatoribus Limariæ defecissent, Thynni etiam sequenti anno defecerunt, ueluti omnibus ferme captis Limariis nullæ reliquæ superfuerint, quæ in Thynnos adulescere potuerint, ita ut credā Thynnos biennii ætate excedentes aliis nominibus appellari, ut Orcynus & Pompilus nauigiorum comes, quem de genere Thynnorum esse Plinius arbitratur. Circa ortum caniculæ Oestrumpatiuntur, parua animante sub pinnis aculeum infigente, quo dolore incitati nauigia plerūq; transuolant. Idem accidit Xyphiis, quos modo nominavi. Capiuntur ii circa Zephyrium quod extremum est Italiæ promōtorium, Spartiuentum a nautis hodie nuncupatum. Retulit Ioannes Marius Catanus Nouariensis multarū literarum notitia insignis, qui Locrensi in litore Xyphiorum piscationi interfuit, eos tanta esse ingenii docilitate, ut Græcanicū sermonem, quo ille magnæ Græciæ tractus utitur, ab Italico distinguere uideantur, idque admirandis argumentis deprehendi, quum Græcas uoces minime reformident, ad Italicarum uero sonū repēte diffugiant, quod cōplures Brutii testati sunt. Ii in Oceano Indico, in tantam augentur magnitudinem, ut ualidissimis rostris Lusitanarū nauium latera ad sesquipalmū aliquando perforarint. Xyphii bonitate & pretio Siluris ferme sunt æquales, uerum hæc litora raro adeunt, ueluti qui perpetuis maris æstibus ut in freto accidit Siculo, gaudere uideantur. propterea Xyphii forma, ut in aliis fiet piscibus, pictura nō exprimetur, quod eum uidere hæctenus mihi non

contigerit. Sed Thynni pariter ac Xiphii, quum Oestrū patiuntur, ueluti noxii damnantur mensis. Cæterum Thynni eximie pinguescunt, adeo ut porci iure ipso nuncupentur, cum etiā, ut Polybius tradit, in profundis litoribus, uti Porci solent, glandibus uescantur. Thynni recēti pulpa iuxta uentrem, ipsoq; pingui sumine, sicuti palato grati, ita stomachis languidioribus, quibus nauseam pariūt, ualde inimici. circa uero dorsum & caudam contraria ratione, quemadmodum ab nimia ariditate parum delectant, ita superfluo nudati humore minus officiant. Falconius Etruscus plebeius ganeo, sed eruditioris gulæ, quum in Hispania cetariis præesset, nouum ac sapidissimum obsonii genus e Thynnorum uentre commentus est, circunciso abdomine umbilicos enucleando, & sale, acetoq; & feniculo inclusos cadulis cōdiendo, ita ut mox id cibarii genus pleriq; appeterēt, ac propter iucunditatem mirarentur, quem modo ut inutilem ex officinis euerrere cōsueuissent. Sed in uniuersum saliti Thynni, sicuti uim alleuandi intermortui gustus mirificam habent, ita multa bile aggenerata, sanguinem incendere, iecinoraq; adurere cōsueuerūt. Recentes pulpæ rectissime coquuntur in uino corsicano & oleo, pipere etiam cū cepis minutatim cæsis superaddito, quod genus cōdimenti Azeminum ligures uocant. Pelamides autem multum nutriunt & urinam cient, sed tarde concoquuntur authore Athenæo, qui tamen eas salitas stomachis conferre testatur. At Thynnorum iecinoribus mira proprietas inesse traditur ad prohibendā puerorum lanuginem, improbo quidem Mangonum inuēto, qui quum mares castrare, dirum atq; crudele nimis duce-

rent, ipsa tamen uirilitatis initia retardare, ueluti proposita pleniore libidine contendebant.

De Lechia Caput. VII.

Est & alius Generosus piscis magnitudine atq; colore medius inter Thynnum & Vmbram, quem Romani pariter & Ligures Lechiam appellāt. Eam aliqui Centrinam antiquitus fuisse arbitrātur, quoniam pugnacissima fit & atris solidioribusq; aculeis, quāquā nō omnino longis circa dorsum armata, ut Oppianus de Centrina expresse- rit. At Lechia corio integitur minime squameo, sicuti in Thynnis uidemus, sed leui & splendido, quod argēteū est, & cœruleo colore perfusum, caudæ uero pinna crescentis lunæ figuram efficit, concaua illa rotunditate ad circini ductum effigiata. Eius etiam generis, quæ latioremem habet uentrem, uulgo piscatores Lopidam & alium Lopida aliquāto minorem Stellam appellant. Ego Lechiam antiquitus fuisse Amiam putauerim, quā Plinius cum Thynnis exire Pōtum asserit. nam tota specie maxime Thynnis cognata esse uide- tur, & Oppianus audaces Amias appellat, quas comparat Thynnis & inire prælia cū Delphinis dicit. Aristoteles quoq; Amias carniuoras esse, & ferratos habere dentes, branchiasq; contectas testatur. quæ branchiæ adeo patulæ mihi minime uidētur in Lechia uti in aliis, ueluti Vmbris & lupis & Coracinis conspicimus. Sed ut de hoc nihil certi proferā, uerba Oppiani me mouent, qui dicit Amias hirudinū more Delphinorum exfugere sanguinem, quod Lechiis attribui

C A P V T

iure nō potest, quum & in tripedalem crescant magnitudi-
nem, & peracutis dentibus, solidisq; aculeis sint instructæ,
quibus armis non fugendo, sed pugnando per uulnera &
cædem de Delphino uictoriam consequantur. Verum hoc
de minoribus fortasse Amiis dixisse Oppianum aliquis exi-
stimabit. Illud quoque Aristotelis de Amiis parum Lechiis
cōuenire uidetur, ait enim propterea Amias sic dictas, quod
gregatim uagentur, Lechias autem solitarias sæpius capi
manifestū est, quod raro accideret, si turmatim uti Thynni,
& plerique alii pisces per altum & litora deferrentur. Cæte-
rum ut Amiam hodie Lechiam esse credamus, etiā id argu-
mento esse potest, quod Amiæ & prætenera & gustui sua-
uissima carne a Græcis authoribus esse traduntur. Nam uti
citat Athenæus, & Epicharmi, qui de Sirenibus scripsit, &
Archippi antiquissimi Poetæ carmina extāt, quibus Amiæ
ab ipsa gratiore pinguedine magnopere cōmendātur, ipse
quoq; Archestratus, qui uniuersam terram, cunctaq; maria
peragrasse uisus est, ut gulæ delicias, singula ubiq; edulia ex-
plorando, gustandoq; diligenter exquireret, Amiam ueluti
nobilissimū piscē in nuptiis Hebes celebrauit, docuitq; solē-
ni præcepto eā felicissime coqui, si cōspersa origano, & inuo-
luta iunco, cucurbitæq; foliis ad prohibēdū succi deliciarioris
effluuium mitioribus flammis torreretur. Modo autē con-
stat Lechiam laudatissimo sumine & sapore præpinguum
pulparum esse pretiosam, cuius capita Sturionum, Umbri-
narumq; capitibus Romæ omnium iudicio præferuntur.
Probatissima autē ī Ligustinis litoribus capitur. Ottobonus
Fliscus genere ac hospitalitate illustris, quum Genuæ essem,
festiuo

festiuo matronarum conuiuio tricubitalem nobis apposuit Lechiam, quæ non modo Romanorum, sed & Pelagiorum piscium omnium laudes magno interuallo superauit, Ita ut aliqui subtilioris gulæ homines pulparum suauitate allecti semesa ex Lechiis obsonia in cõtumeliã auuũ atq; quadru pedũ, in alterę diem reponi sibi plerũq; præcipiant. Quo fit ut Lechiam proculdubio fuisse Amiam fateamur, quũ nullum, qui insigni sapore p̄ster, piscẽ sine certo Latino nomine simus relicturi, & nullus ab ipsa Lechia piscis hodie nobis occurrat, quẽ Amiæ nomine appellare audeamus. Neq; enĩ mihi persuaderi potest, ut eã in illorũ sentẽtiã, qui Lechiã eum esse piscem credunt, quẽ pro Sturione Hyccam putauit Hermolaus, eo leui argumento, quod Hycca præposito articulo, sicuti nunc Italiã ueterem elocutionẽ amittentis mos est, in Lechiã abiisse uideat̃. Porro Icesius in libro de materia Amias ab optimo succo, teneritudineq; commẽdauit, aitq; nõ multa cũ difficultate in uẽtriculis secerni, sed non multũ omnino p̄bere nutrimentum.

De Coruo. Caput, VIII.

COruum eundẽ esse & Coracinum Theodorus Gaza existimare uidetur, ueluti a Coruo Coruulus, siue Coracinus descendat. cui Hermolaus & Volaterranus refragantur, quoniam authoritate Athenæi Coracinus a uerbo Græco quod genas, oculosq; frequenter mouere significat, non autem a Coruo, qui Græce sit Corax, dictum existimẽt. Ego autem secus ac Volaterranus putat, Coruum genere ipso a Coracino minime differre arbitror, ea maxime ratiõẽ quod de Coruo nullã fere a probatis scriptoribus mentionẽ

fieri constat, auctoritate uero omnium antiquorum Coracinus sit & latus piscis & subniger & squamosus, quæ differentia ei, quem nos hodie Coruum appellamus, manifeste consentiunt. nam Coruus gibberosus est & proportione cæterorum squamosorum admodum latus uidetur, uti accidit Coracini, quos Parmenio Rhodius, qui scripsit de re coquinaria, ut allegat Athenæus, Platistaticos a latitudine corporis appellauit. Nigricantes quoque in Coruis pinnas conspicimus, quas Aristophanes in libro de palustribus, Coracini attribuit. Sunt enim pelagii & fluuiales Coracini. Verum hæc nostra flumina nullos aut certe rarissimos ferunt, in Nilo tamé Plinio Martialeque authoribus, & iamne Bethi ulterioris Hispaniæ reperiuntur, Gadibus uero & circa fretum Herculeum laudatissimi simul ac maximi, pares Niloticis capiuntur, quos Zeos, & item Fabros a colore atræ fuliginis appellabant. Coracinus ex his est piscibus, qui comode, atque feliciter saliant, sicuti Galenus in libro de alimentis refert. eum salitum Eutidemus apud Athæneum, qui de salsamētis scripsit, Saperdā uocari affirmat. Ita ut Persius idem intellexisse uideatur, cum dicit, Saperdamque aduehe Ponto.

Nos uero cum æstate frequentius, quam hyeme, ut Plinius etiã author est, eum capiamus, feruenti oleo ad mediam cocturam mergere, & extractum protinus sale, acetoque in sportulis myrti foliis certo ordine substratis reponere solemus, qua industria aduersus omnem caloris contumeliam per hebdomadas asseruatur. Coracinus & præsertim Niloticus prædulces habet carnes, quæ uero proximis litoribus expiscamur tripedalem ad summum non excedit magnitudinem, sed carne &

aridiuscula, & ob id ab his qui gulæ delitiosius student, parum laudata. Athenæus elixo tostum meliorem esse testatur, nos uero contraria consuetudine quum recētes, & grandes nanciscimur, æneis excoquimus cacabis simplici ī aqua, extractumq; uirentibus petroselini foliis coronamus, sicuti etiam fit in Vmbrinis, quas & sapore & squamarum latitudine plurimum referunt. Neq; id inepta ratione, nā duriores eorum pulpæ omnem penitus saporis gratiam amitterent, nisi aliquo iuris lenocinio ab innata illa duricie mollirentur. Cæterum quāquā cōcoctu sunt difficiles paralyticis tamen mire conferunt, ut author est ille Plinius qui de Medicina librum conscripsit. In Coracini capite lapillus inuenitur quem Puerorū collo pro amuletis suspensum regio morbo aduersari, ignobiles quidam authores tradiderunt.

De Spigola siue Lupo. Caput. IX.

LVpum antiquitus fuisse, quem Romani Spigolam, Varollum Veneti, Etrusci Araneum, Hispani Lupū, Ligures uero Lupaciū appellant, in capite de Siluro diffuse monstrauius. solertissimus piscium habetur, & idē delicatissimus præsertim e Tyberi, & inter duos pōtes, q̄ aquæ subiecti fluminis ab multis cloacarū effusionibus pinguiorem escā subeūtibis p̄beāt. Lupus hamo captus uulnera cōtempo dolore fortissime laxat, & excusso hamo p̄tinus refugit. inclusus uero retibus imis ī uadis sulcū crebro motu caudæ, reiectis harenis facit, atq; ita subterlabitur, ut Oppianus author est, & hodie piscatores maioribus etiā miraculis additis,

uno cōsensu fatent̄. Propterea ab ipsa uehemētia a Græcis Labrax appellatur. Parit bis in anno Lupus, ut Aristoteli placet. summa inest saporis gratia hyeme captis, & Ianuario præsertim mense, tunc enim & teneritudine, uti diuus ait Ambrosius, & mollicie, cādoreq; ut Plinius asseuerat, maxime commendantur. Luporum aliqui sunt lanati uel laneia candore, ut Plinio, Martiali q; uidetur, aliqui uarii, ut Columellæ placet, qui in piscinis ait, includi posse Lupos sine macula, quos secernit ab his qui Varii sunt, ita ut proculdubio credam Varios maiores apud Ambrosiū esse de genere Luporum, quos & Troctas appellat. Troctam enim esse Lupini generis apparet, ut aspectu, mutuaq; naturæ collatione perspicitur, ut latius in capite proprio de Trocta differemus. Cæterum Luporum carnes in ratione ualitudinis a Galeno mirifice laudantur, quod subtiliorem generent sanguinem & perdicis carnibus æquiparentur. Athenæus autem Lupos ait boni esse succi, & non multi nutrimenti, quorum tamen superfluitates non facile secernantur, sed Cornelius Celsus Lupos sicuti & Mulos leuioris esse alimenti testatus est.

De Cephalo. Caput. X.

MVgiles Græco nomine Cephalos Romani uocāt, qui in plura genera partiūtur. Aliqui enim a capitatis amplitudine Capitones, aliqui a prominulis inferioribus labris Labeones, qui hæc cognomenta Romanis familiis indiderunt, alii item Cestres, alii Bacchi, alii demum Myxini & Chelones & Leuchisti & Mucones appellātur. Capitones

D E C I M V M

mense Decembri grauescere, ait Aristoteles, qui id genus
 pisciū & in mari & in stagnis & in fluminibus gigni, ut uide-
 mus, asseuerat. in uniuersum Mugiles sunt uelocitate admi-
 rabili, ut sagittæ arcu emissæ, quum lasciuiunt, uel retia saltu
 tranfuolāt, esse uideantur, e mari aliquando amnes, & ex flu-
 uis ipsa maria ingrediūtur. animal est minime maleficum,
 ut pote quod alga tantū ac herbis atq; his, quæ in profundo
 uado ac ripis sunt, quisquiliis nutriatur. propterea cæteri
 pisces, qui minime in alios grassari solēt, Mugilem, ut sanctū
 ac optimum in honore habent & uenerantur. Probat eos
 Galenus, qui marinis fluctibus exercētur, eos uero, qui in sta-
 gnis & fluminibus urbium sordes & sterquilinia alluen-
 tibus maxime detestabiles asseuerat, quod ex eo alimento
 admodum seculento uitium contrahant. Dorionis quoq;
 autoritate marini fluuialibus præponunt, sed ii præsertim
 sunt pessimi, qui sua spōte in stagnis atq; paludibus ex limo
 nasci dicuntur, ut sunt qui in Etruria ex Prillino lacu apud
 Orbatellum ad mediterranea deferūtur. ita ut & illos etiam
 uituperare liceat, quos Padusæ atq; ipsi lutulenti Fossæ Clo-
 diæ canales, uiscere prætenere Ferrariēsis & Venetis gra-
 tos copiosissime præbent. Icesius Græcus author Athenæo
 perquam familiaris, idem & coquus & medicus Cephalos &
 gustui gratos & laudabilis succi esse asserit. Galenus uero eos
 tardissime & multo quidē uentriculi cū labore digeri atq;
 fecerni prædicat, præcipitq; in eorum cōditura debere addi
 herbā Origanū, cuius uirtute facilius excursus ad uentrem
 inferiorem fieri uideat, eos tamē salitos minus noxios esse
 testatus est. Nos uero Cephalos omnes plenius eos in cœna

comedentibus dolorē capitis, quem morbū medici recentiores Cephaleam dicunt, post paucas horas inducere sæpeprehendimus, maxime si ad lautiores cœnas stomachi tenuiores accesserint.

De Aurata. Caput. XI.

VEteres non modo Auratam piscem in honore habuerunt, sed & Sergii Romani Patritii luxuriosa eius Piscis æstimatione perpetuum familiæ cognomentum fecere. siquidē a mari, Aurataꝝ, aliorūq; pelagiorū piscium semina atq; uiuaria in mediterraneos lacus deferebant, ut in obsequium popinarum tralata maria uiderentur, quæ pretiosa edulia dulcioribus denegata undis improbo opulentiorum studio, cotidianis cœnis copiose suggererent. sic Auratas, Lupos & Murenas suburbani Lacus, Sabatinus & Ciminus, & multo remotiores Vulsinēsis & Velinus aliquādo procrearunt, quæ seminaria degenerāte sobole, quū externi pisces parum feliciter alienis in sedibus prouenirent, paulatim interiire. Ex Auratis quæ toto passim mari, mira fecunditate progignuntur, Tarentinam antiquiores prætulerunt, sed eam maxime quæ illata Lucrinis stagnis Conchaꝝ esu pinguesceret, ut ait Martialis illo in carmine.

Non omnis laudem, pretiumq; Aurata meretur,
Sed cui solus erit Concha lucrina cibus.

Nonnulli optimorum studiorum laude insignes existimant inter Auratas Scarum illum antiquis pretiosissimum piscē a piscatoribus uendi, qui dentes humanis similes & ad rumi-

nandas maris herbas plurimum idoneos habeat, maximeq; squamarum specie Auratis assimiletur. cæterum ego crediderim eum non facile a nobis deprehendi, errore uendentium, qui similitudine decepti, neq; animaduersa saporis nobilitate in foro piscario eum Auratis & Sargiscōmiscere consueuerint. consensu tamen piscatorum Zaphirus piscis, sic a cyaneo eius gemmæ colore dictus, inter Auratas longe sapidissimus existimatur, qui fortasse Scarus antiquis fuerit. Porro Auratæ æstate raro, hyeme autem frequentissime capiuntur, quæ tum laudatiores existunt. ipsæ inter cæteros pisces peculiari quadam dote, singularem & saporis simul & salubritatis gratiam obtinēt, authore Cornelio Celso, qui eas in ratione ægrorum alendorum leuioris nutrimenti existimauit. Recte coquentur si ex præcepto Galeni, eas in craticula subditis mitioribus prunis, oleo & sale, acetoq; conspseris.

De Dentice. Caput. XII.

SInodontes pisces, Latini Dentices uocant proximos Auratis & Pagris. habent enim prominulos dentes & sunt lati, subrubraq; uarietate conspicui. appellatur & hic Sinodus a Græcis alio nomine Charax idest uallatus, uti est perpetua extantium dentium serie sæptus. Athenæus eum in fretis longe optimum esse ait, qui & salubrior est Galeno authore, quum in uniuersum meliores euadant, quos pluri- ma iactatiōe inquieta, æstuosaq; maria fatigarint. eū Actius Syncerus Neapolitanus huius ætatis Poeta nobilissimus in lusibus piscatoriis celebrauit quum dicit,

Dat Rhombos Sinuessæ, Dicarchi litora Pagros,
 Herculeæ Mulum rupes, Sinodontas Amalphis.
 Sinodum Latini ueteres pariter ac neoterici uulgo Denti-
 cem appellant, probātq; eum ex Illyrico Dalmatiæq; lito-
 ribus & præfertim ex Salona atq; Tragurio, quæ gentes cō-
 cisum in frustra & semicoctum multo croceo & perspicuo
 gelu condiunt, cadisq; includunt, ita ut toto ferme anno per
 omnem Italiam & Romæ idem aduectitius & recētissimus
 habeatur. Id genus autem obsonii Medici magnopere de-
 testantur, & ante alios Petrus Aponensis, qui rudi illa tempe-
 state diuini conciliatoris cognomentum in ea optimarum
 literarū strage promeruit. Is enim pisces semel coctos, asser-
 uatosq; & præfertim uasorum conclusos operculis mortife-
 ram qualitatem acquirere, mandentesq; certo plerūq; ue-
 neno inficere, ratione, atq; experimēto deprehendisse affir-
 mauit.

De Fragolino. Caput. XIII.

A Vratas sequuntur Pagri, siue Phagri, Fragolini uulgo
 dicti, ex his qui assantur piscibus longe præbatissimi.
 sunt enim & gustui gratiores, & stomacho nequaquā molesti,
 utpote qui rationabiliter febricitantibus ipsis conceduntur.
 nam præter id quod de omnibus saxatilibus Auicena intel-
 lexit, Pagri nullam uiscosi, lenticq; humoris exuberantiam
 habent, qui etiā ipso iure conceduntur, quoniam quum uni-
 uersum piscium genus frigida atq; humida sit naturæ, hu-
 mida frigidaq; cibaria febricitantibus Hippocratis authori-
 tate debentur, ut aliquando mirer quosdam scrupulosiores
 medicos

T E R T I V M D E C I M V M

medicos, quū febris adfit, totum prope piscium genus prædamnare. Phagros Romani & magna pars Tyrreni litoris accolarū Fragolinos, Veneti Albore, ipsi uero Ligures antiquo seruato nomine Pagros appellant, quos, quum sesquipalmi magnitudinem excesserint, in Dentices siue Sinodontas euadere cōmunis piscatorum consensus existimauit. Ii pisces a colore ipso (apparent enim rubro uino madefacti) Erythrinis & Iecinoribus piscibus assimilantur authore Speusippo, ut ait Athenæus. cuius testimonio manifeste reprehendūtur, qui Fragolinos Oppiano, atq; Aristoteli Erythrinos esse putant, quos Theodorus Gaza latine Rubeculas interpretatus est, quum ibi Athenæus Phagros Erythrinis comparet, qui sint genere diuersi, sed in ipso colore conueniāt. Verū id me plurimum mouet, ut ab illorum opinione recedam, quod Aristoteles & Plinius Erythrinos, uel Rubeculas grauidas & plenas ouis, toto anni tēpore capi asserant, quū in eo genere mares non sint. quod Fragolinis minime accidit, qui passim pluribus anni mēsis, sine ullo ouorum uestigio comedūtur. Illud quoq; accesserit ad confirmandā opinionē, nam dum grata palato Fragolinorū capita exigimus, plerūq; tenuior lapillus dentibus importunus occurrit, sicuti Aristoteles & Plinius eorū capitibus inesse testātur. Videmus etiā eorum corda triquetrae figuræ similia, ut antiqui prodidere. Pagri ex sententia Icesii uere ipso, Archedrati autem exortu Caniculæ sunt præstātiores, nos autem hyeme eos longe sapidissimos experimur, sed ad summam saporis gratiam accersendam, ganeonum iudicio tres omnino condiciones requirere dicuntur, scilicet ut sint &

recentes, & frixi & frigidi, ita tamen ut Arancii mali succo ac modico pipere torpescerent eorum pulpæ aliqua ex parte molliantur, & excitentur.

De Salpa. Caput. XIII.

SAlpa piscium pulcherrimus nomē retinet, atq; omnibus notus est, siquidem eum a ceruice in caudam per argentea latera, aureæ, rubentesq; lineæ certis distinctæ interuallis decentissime depingunt. unde Græci antiquiores Mnaseæ Colophonio, quod poema uariū ædidisset, Salpæ cognomentum indiderint. frequēs est & procerus in Balearico mari & præsertim ad Ebussum insulam a copiosissimis salinis celebratā. appellatur ab aliquibus, ut Plinius author est, obscœnus piscis, quod percoqui nō possit, nisi ferula uerberetur. Solitarius est, paritq; bis in anno Luporum more, Natura astutus esse perhibetur, & longe omnium liquidissime audit, æstate melior est, & e toto mari circa Mitylenem probatissimus. Cæterū ille Archelstratus, qui in coquinaria a Græcis alter Theognis uel Hesiodus existimatus est, Salpā semper malum nobili carmine pronuntiauit, ita ut mirum minime uideatur, si hodie quoq; is piscis, qui tam operose atq; eleganter a natura depingitur, ab optimaſium mensis, ut insulsus, & mendax sit repudiatus.

IN hæc maria Sargus non semper (quãquã sit notus) ena-
 uigat, qui Brūdusii Ennii Poetæ testimonio, longe opti-
 mus habet, præsertim si p̄grandis fuerit, ii nãq; quos Romæ
 habemus, Auratã magnitudine uix excedūt, quã etiã latitu-
 dine atq; argēteis squamis referūt. Sargus autumnò & uere
 parit, ut ait Aristoteles, is alios minime comitatur ueluti su-
 perbus. nullã inesse gratiã litoralibus, ait Plinius, quod mirũ
 uidetur, quum is maxime circa litora capiatur, ut in libro de
 historiis animalium Aelianus latissime differuit. ubi Sargos
 ait caprarũ esse amatores, eosq; propterea facile capi ad eaz̄
 umbram, quam in extremis litorum marginibus, & scopulis
 collocatæ aduersus solares radios in æquora proiciãt, & ex-
 tendant, atq; ea specie, amore præferuidi facile alliciantur.
 Optimus est Sargus occidēte Orionis sydere, tum enim ui-
 tes foliorum honore spoliantur. Archestratus in popinali-
 bus deliciis mihi sæpius allegãdus, Sargum siccæ carnis esse,
 ac ob id assatum eum & calidum, caseo, acetoq; conditum
 probat, sicuti uno edictò omnes siccioris pulpæ pisces con-
 diendos præcipit, secus ac in præpinguibus & teneris sit ne-
 cessè, qui solo sale atq; oleo inditis, in craticula sapidissime
 percoquantur.

De Capone. Caput. XVI.

CApo litoribus nostris familiaris, Venetis autẽ igno-
 tus, caput habet ualde magnum, & illud quidem
 enorme, quadratum & nullis uestitum pulpis. Oculi in eo
 sunt admodum rigentes, extenta supercilia, os languidum,
 minuti dentes, sub mento autẽ oblongæ ac rubentes pinnæ

ad impexæ barbæ similitudinem. cætero autem corporis trunco rotundus est & teres, decrefcitq; in caudam æqualiter extenuatus quouſq; in poſtremam definat caudæ pinnam. Porro uentrem habet ualde candidum, ſed puniceo colore Mulorum ſimilitudine uarięatum, dorſum autem flauelcere potius q̄ rubelcere uidetur, Solidis quoq; & albicantibus conſtat pulpis, ſed qui tamen aliquanto ſalubrior ſit q̄ ſapidior eruditioribus præſertim gnatonibus, qui illū ueluti aridiuſculum aſpernantur. Reperiuntur & alii Capones qui bifurcata habent roſtra, & dorſum oſſeis ſquamis armatum, quos in genere Caponū piſcatores ipſi mares eſſe teſtātur. Ego autem aliud genus eſſe crediderim. Cæterum hæc eſt uera & expreſſa Caponis effigies, quæ dum piſcium antiquiora uocabula quæritarē, mihi haud temere de ſingulis dubitāti, non mediocre negotium fecit, quum modo illū a magnitudine capitis de genere Capitonū alludente recēti nomine, eſſe putarem, modo Orphum ab oculorum aſpectu & rubro colore, arbitrarer, modo Erythrinus, ſiue Rubecula obeundem puniceum colorem eſſe uideretur. Nulla enim ex recēti gentium appellatione antiqui nominis coniectura adferebatur, ut pro certo poſſem aliquid eruditorū auribus dignum affirmare, quum Romani eum Caponem, Organum ligures, Galli uero Roſcettum, quod eorum lingua rubetum ſonat, appellent. Sed Capitones de genere Mugilum, uanamq; ſubinde eius nominis coniecturam eſſe deprehendimus, ſicuti exiſtimare uidetur Volaterranus, qui imprudenter Caponem putauit eſſe Labeonem. Orphum uero maiorem eſſe piſcem, & unica etiam traiectum ſpina,

quod in cæteris rarissime accidit, & deniq; tardissime eum mori, si etiam cultro medius diuidatur, authoritate Aeliani, Athenæi, & Oppiani clare constat. Erythrinum quoq; esse non posse eadem ratione apparet, qua opinionē de Pagro refellimus, quoniam is toto anno grauidus, ouisque plenissimus capiatur, Capones autem magna ex parte uentre uacuo reperiantur. Sed nos eū proculdubio de Muloꝝ genere esse putamus, parati mutare sententiam, si acutiores meliorem attulerint. Siquidem Mulum expressissime refert & capitis effigie & ipso colore puniceo, qui nullis aliis in piscibus excepto Capone, & Mulo, ea claritate cōspicitur. Aliqui enī barbam habent, qui barbati & barbatuli a multis & p̄fertim a Cicerone dicuntur. Quod autem duo sint Mulorū genera apud Athenæum plane perspicitur. antepōnit enim barbatum Mulum imberbi Mulo, sicuti Sophron poeta iudicabat. Plinius quoq; id Muli genus, quod est diuersum ab his qui gemina barba capillari insigniuntur, Alutarium appellauit, quod barbatorum comparatione uilissimū erat. Volaterranus in hoc decipi uisus est, quoniam Mulos barbatos eos esse quos uulgus Barbos uocat, arbitraf, Barbos scilicet uiuaces illos & ab ouorum malicia ualde noxios, quum Barbatus sit marinus, hic uero Barbus sit fluuiialis. ab Aufonio enim Barbus uiuax celebratur, qui etiā eo argumento quod tarde moriatur, de genere Mulorum barbatorum esse non potest, quoniam Muli teste Plinio, sicuti & nos sæpius uidimus, cum primum extracti retibus fuerint, protinus expirēt, contra uero Barbi uenales in lacubus ligneis, ut in Ticinēsi foro uidere est, diutissime uiuant. An autem Alutarius is sit

qui Capon nūcupatur, in medio relinquemus. Nec etiā absurdum foret, si pro Capone Cytharus acciperetur. Natura enim qualitateq; pulparum, ut Galenus innuit, Cytharum a Capone non multum differre deprehendimus.

De Laccia. Caput. XVII.

Laccia Piscis Romanæ Academiæ doctissimos quosq; diu torfit, quū in urbe longe sapidissimus habetur, nec facile reperirent quo nam latino uocabulo foret appellandus, adeo ut ipse Pomponius Lætus grammaticorum eius ætatis princeps & Platina idem ab ingenii monumētis & diligēs historicus & cocus industrius, temere Lupum esse crediderint, duplici quidem errore, quando & quid Laccia antiquitus fuerit, & qui sit hodie Lupus Tyberinus, penitus ignorasse uideātur. Is piscis subtilissimis contectus est squamis & argenteo fulgore conspicuus, pulparum uero mollicie, saporeq; admodum delicatus, uerum adeo frequentibus ac molestis spinulis præteneræ eius carnes impediunt, ut in conuiujs illarū tædio atq; periculo summæ suauitatis gratiam amittāt. Subeunt Laciæ Tyberim annem ad primæ ueris signa, sed tum strigosæ & ab quadam marinæ falsuginis ariditate parum amabiles, quæ mox paucorum dierum mora Tyberinis in undis mirifice pinguescunt. raro cubitalem superant magnitudinem, & incipiente statim æstate in maria reuertuntur, sic ut reliquo tempore rarissime appareant. Præter ipsum Tyberim, Arnus, & Vmbro in Etruria, in Campania uero Liris & Vulturnus laudatissimas præbēt.

S E X T V M D E C I M V M

in Pado quoq; reperiuntur haud ignobiles, in Gallia uero, Hispaniaq; omnibus longæ maximæ, sed quas sapientiores parasiti Tyberinis minime esse comparandas existiment. Hispani Saualos, Alosas Galli & Campani, Etrusci autem & Veneti uetere seruato nomine Clupeas appellant. apud Aristotelem uero, Strabonē, Aelianum, Oppianū, & Athenæum Thrissas legere est, quam uocem Alosam interpretantur Theodorus Gaza & Gregorius Tiphernas, ita ut idē esse & Thrissam & Alosam, & Clupeā, quā modo Romani Lacciam appellent, manifeste appareat, quoniam Ausonii Poetæ Alosa, quum dicit,

Stridentescq; focus obsonia plebis Alosas,

Romanæ Laccia, uti Galli referūt, omnino simillima sit, & Clupeæ Venetæ atq; Etruscæ, idem esse cū Lacciis cēseantur. Verbanus Lacus, qui hodie maior cognomine nuncupatur, item & ipse Larius Acones pisces ferunt, effigie ac sapore Lacciis persimiles, uerū magnitudine inferiores, utpote qui ad summum, pedalem mensuram non excedant. uere quoq; sunt graciles natura a Lacciis plurimum diuersa, autumno autē q̄ optimi, neq; illud obstiterit quod a plerisq; dicitur, Clupeam eandem & Lacciam esse non posse, quādo Clupea tantæ (ut uidemus si Laccia sit) nobilitatis piscis, ab antiquis authoribus latinis parum celebratus esse uideatur. Nam unus mihi pro omnibus Ennius Poeta amplissime fatiffacit quum dicit,

Omnibus ut Clupea præstat, Mustela marina,

Mures sunt Aeni, aspera ostrea plurima Abydi,

Mus Mitylenæ est.

Celebrat etiam alios pisces, sicuti

uidere est in his carminibus quos Apuleius in Apologetico citauit. Id uero accidisse crediderim, quoniam Clupeæ toto ferme anno delitefcāt, tantumq; per angusto illo adolescētis ueris tempore, quo solum insigni sapore præstent, ueluti in ostentationem sui, amnes subeundo capiātur, ita, ut acute & perurbane dixerit Hieronymus Vida idem summus & religiosissimus Poeta, quū in cōuiuio de Polyporum, Luporumq; prudentia differeretur, neminem Clupea pisce prudentiorem sibi uideri, quoniam non alias, nisi quum obesus esset, appareret, & quidē opportunissimo tempore, quando uere ipso, per sacras leges sublatis carniū obsoniis, ipsi pisces in summo honore a Christianis habeātur. Cæterum Lacciae uberrime nutriunt, sed glutinosioris alimenti excrementa in stomachis non facile atteruntur, propterea ab ipsis exhalationibus intempestiuam somnolentiam inducere, & sitim augere existimantur, præsertim si appetentibus ad explēda uel mediocris etiā gulæ desideria minime defuerint, quod paucis, uel certe ipsis tantum e summo ordine nobilibus, ob eius piscis graue pretium, raritatemq; contingit.

De Trigla. Caput. XVIII.

LAtini ueteres Triglam a Græcis appellatam, Mulum uocauerunt, a colore Muleorū calciamentorū, quæ languidū ruborē illū, uti in Perfici & Ciclaminis herbæ inuersis foliis conspicimus, repræsentat, ut referente Plinio, Fenestella existimauit. Triglae uero nomen ob id a Græcis fuisse inditū, quod Dianæ Hecati dicaret, quæ sit triformis, unde

Virgilius

DECIMUM OCTAVVM

Virgilius dixerit, tria uirginis ora Dianæ. Ea uero de cāusa Dianæ sacrificari testat Athenæus, quoniam Trigla Lepores marinos hominibus mortiferos, uti uenatici canes uenatricis deæ auspiciis persequantur. Eam Romani hodie, quū iam uetus Latinū Muli nomen exoleuerit, Græco uocabulo Triglam appellāt. fuit is antiquorū prodigo luxu adeo insignis & pretiosus, ut sæpius argenti puri pondere a priuatis etiam Quiritibus emeretur, quum pedis longitudinem superaret. Galenus ut erat acerrimus Romanæ luxuriæ castigatō, unius eius piscis æstimatione plerūq; miratus est eorū gulam, qui tantulum piscem tanti emerent, cui eruditi ganeones subtilissime respondebant, proceriores propterea quæri, quod in maioribus & maiora capita & ampliora iecinora, ad condēda uaria pulmenta inuenirentur, ut ex Oratiano carmine, quū dicit, Mulū in singula quē minuas pulmēta necesse est. Et ex Plinii uerbis, qui alecē ex iecinoribus Mulorum confici affirmat, manifeste deprehenditur. Trigla ter in anno parit, nec amplius, quoniā ter foetis uermiculus innascat, qui genitalia femina p̄tinus abrodāt. Triglae admodū sunt uoraces, ita ut humanis etiā cadaueribus uescant, sicuti ī hāc sententiā expressit Oppianus, quū dicit, Trigla uorat scædas sordes, & mergit in aluum

Omnes illuyes ponti.

probantur Muli qui barbati sunt duplici crine a mento defluēte. altera species ignobilis, Alutarium uocatur. in Thasi insulæ litoribus optimi & maximi euadūt, apud nos hyeme & suburbano ī mari capti maxime laudant. Ligusticis enī & Venetis, itēq; Neapolitanis nō ea saporis gratia, quāq; sæpe

multo grandiores in conuiuia ueniant. Galenus ait Triglaē carnem neq; pinguem, neq; lentam, aut uiscosam esse, sed duram atq; friabilem, propterea gratam gustui, & digestionē facilem, & in genere alimēti naturā hominum congruentem & maxime accōmodatā. sed eam Plinius neruis inutilem existimauit. recte atque salubriter in craticula coquitur, quæ longe sapidior erit, si petroselini subfrixia folia atq; instillatus cum oleo Arancinus succus accesserint. Apitius nepotum ille maximus gurgēs in Garo, quod ex salitorum Scombrorum muria liquamen erat, uiuos Mulos, ut sapidiores euaderent, enecauit. Triglam si in uino suffocetur, idq; a uiro protinus ebibatur, impediendæ ueneris potestatem habere Athenæus, auctoritate Therpsiclis affirmavit, qui & mulieres quoq; si illud itidem potauerint, minime posse concipere testatus est.

De Sauro, Trachuro, & Sombro.

Caput. XVIII.

SAurus antiquum nomen adhuc retinet, nec pedis magnitudinem excedit, minores fricturæ nomine ueniūt. Sunt enim multa piscium genera, quæ ob paruitatē in sartagine frixoria feruenti oleo coquūtur, sicut Triglaē, Boca, Sombri, Trachuri, Pagri, & Auratæ, & propterea uno nomine frictura uulgariter appellantur. Sauros Galenus a carniū mediocritate laudauit, quod mediæ sint inter duras & molliores, Athenæus quoq; eos sapidissimos esse ait, si exēptis branchiis, caseo, sale, atq; origano cōdiantur. Trachina & ipsa etiā in fricturæ numerū refertur, quā Trachurū, ut Oppiano uidetur, esse putamus, uel ut Athenæo placet, Trachidam

eo argumento, quod infestam & prope lætalem spinam in ceruicibus habeat, & binas item alias & quidem acutissimas ab auribus prominentes. Hic piscis oblongus est ac tenuis & falcatus in uentrem, cuius latera lineæ frequētes & obliquæ uergentes ad cæruleum colorem pulcherrime describunt. Scombrum uero nostri Lacertum appellāt, qui a Venetis antiquo nomine nūcupatur, Cornelius quoq; Celsus eum pro Lacerto accipere uidetur, ex quo Salsameutū fieri ait, interpretiā Galeni antiquior & ineptior Saurum, Lacertū perperam appellauit. Sombri & oblongi & exiles sunt, & sulphureo colore conspicui, p̄fertim quum in aquis uagantur, uere pinguescunt, quo tempore Venetiis inter delicatiora obsonia reputantur. Romæ autē ab innata quadā ficitate sunt ignobiles, Icesius minores Sombros maioribus antepōnit, quos bono succo nutrire uentres autumat, sed qui tamen difficilis secretionis habeantur.

De Afello & Merula. Caput. XX.

ASellum proprio nomine Ligures, Romani uero Scarmum & Merluzū appellant, capite est admodū lato, pressoq; ut in Gobiis uidemus, ore autem maxime denticulato ac patulo. cætero corpore est oblongior, squamæ sunt admodum minutæ & uergētes ad cinereum colorem, sicuti in asellis quadrupedibus conspicimus. M. enim Varro Merulam, Turdum, Vmbramque, & Asellum a colore quem referant, ait appellari. Aselli dum æstiuī soles feruescunt, ardoris impatientia latitant, sicuti Glaucus & Aurata, nec quoties pariant, inueniri potuit, ut ait Aristoteles. Eorum genera sunt duo, maiores Banchi, qui in bipedalem

C A P V T

magnitudinem augentur, & minores quos Callarias uocāt, Plinius eos in capite lapillum gerere & delicatos esse commemorat, Galenus uero cum saxatilibus æqualem habere carnem attestatur. sunt & Turdi subuiridi colore & frequentibus guttis, ut in uolucris uidemus, uariegati atq; insignes, itemq; Merulæ, Cocyges a Græcis appellatæ, quæ ab medio quodam colore inter atrū atq; subfuluum Merulis auibus assimilantur, sed in Aquatiliū genere, non eam habent saporis nobilitatem, quā Turdis ac Merulis auibus ueteres attribuere. Siquidem & Turdi admodū insulsi sunt, & Merulæ ut Athenæus ait, difficillime cōcoquunt, in quarum conditura Archestratus ille poeta parasitus cum caseo, maloq; granato & sale atq; oleo Silphium admiscuit, quod ut Hermolao placet Laserpitii genus est, sed quomodo is succus concretus & odoratus in conditura piscium conuenire possit, alii uiderint. Sunt & Phycides Tincarum uiridiū colorem atq; effigiem referentes (Fici uulgo nuncupantur) qui procerum patinas raro implent, quū insipidissimi sint.

De Boca. Caput. XXI.

Dorsum picturatum habet Boca, piscis notus omnibus ferme litoribus, atq; uno tantum nomine nuncupatus, dictus est a uoce, propterea quod facer sit Mercurio eloquētiae deo, sicuti Cytharus Apollini, Dianæ Trigla, Libero patri Cittulus, Veneri Apua, & ipsi Neptuno Pōpilus nauigiorū comes. Aristophanes autem Byzantius, ut Athenæo placet, Bocam potius Boopam appellari debuisse asse-

rit, quoniam is piscis prægrādes habeat oculos, sicuti & Silurum, potius Sciurum a crebro motu caudæ nuncuparit. Cæterum Bocæ fœcundissimæ sunt, & gregatim capiuntur, solentq; eas piscatores in oleo, acetoq; semicoctas cū myrto plurima in canistris asseruare, quæ postmodū in remotissimas a mari Italiæ regiones mercimonii causa deferuntur.

De Gobio. Caput. XXII.

Gobio uel Gobius Venetiis frequens & pingui ténitudine delicatus, rarissime Romæ conspicitur, pro squamis uariam cutem habet & ualde lubricam. candicantes nigris Plinio auctore, præferuntur, uirides autem sunt pessimi, semipedalē longitudinē non excedunt, circa litora parere solent, ut Aristoteli placet, & uadoso potius in mari ac æstuariis q̄ in alto, uel ubi fluctus scopulis alliduntur. quanq; & eius generis maiores sint ex saxatili genere, quos & Caulinos & Cothonas ut Hermolao uidetur, Siculi uocauere. Icesius Gobios multi esse succi & facilis digestionis asserit, sed qui & exiguum simul & malum præbeant nutrimentum. Galenus autem dicit Gobiones circa arenosa litora & saxosa promontoria esse & gustui gratos & in prima & secunda digestionē facile secerni. cōtra uero qui ostiis fluuiorum & stagnis caperētur, ualde detestabiles. Sunt etiam fluuiales Gobii ex Verbano præsertim & Lario lacubus, qui insignes habentur, ipsis iecinoribus palato gratissimis, eos & Strincios & Botetrissias Insubres appellāt. in Etruria quoq; in Marina præsertim amniculo, qui ex Apennini iugis apud

C A P V T

Pratum oppidum in Arnum euoluitur, Iocisti sunt pisciculi delictiores Gobionibus admodum similes, qui quum effigiem illam mire exprimant, etiam in tantula carne eundem saporem habent.

De Scorpena. Caput. XXIII.

Scorpionem & Scorpenam Aristoteles diuersos facere uidetur. idem & putauit Athenæus, qui citat Aristotelem. unde Hermolaus quoque ipse in corollario nihil pro certo affirmarit. Cæterum Scorpenam ferme omnes uernaculo nomine nuncupamus piscem subrufum, uariumque & multis armatum aculeis, cute autem minime squamea, sed Gobionis similitudine lubrica, qui ut ait Ambrosius, ueneno aculeo fit truculentus. eorum unum genus pelagium est, alterum palustre, illi rufescunt, ii uero nigricant, qui & minus probantur. Pariunt bis in anno, in uniuersum Icesii autoritate uentrem leniunt, facile secernuntur, & quum multo abundant succo, multum etiam alimenti præbent. Epicharmus in nuptiis Hebes Scorpenam ait, esse solitariū & marina uesci alga. minores qui semipedalem longitudinem non excedunt, maioribus anteponuntur iudicio Archestrati, qui fuit obsoniorum structor longe subtilissimus.

De Perca & Melanuro. Caput. XXIII.

Percas pelagias Romæ raro uidemus. assimilantur hæc Mænis ipsis, quæ hodie Menulæ dicuntur, nam subfuras habent Zonas, quibus ipsæ toto corpore squamosæ,

VIGES. QVARTVM

& argenteæ distinguntur, in dorso impares eminent aculei tenui inter se membrana coniuncti. Propterea Athenæus Percã ait spinis esse coronatam, & insigni uarietate conspicuam. Pulchræ quidem sunt, gratæq; gustui, & languentibus salubres. Plinius inter saxatiles eas cõnumerat, & ex iis qui hyeme capiuntur. Dux & magister Percarum est Melanurus, qui alio nomine Oculata dicitur a magnitudine oculi, ut Theodorus interpretatur, uarius est & frequentibus guttis conspersus, nõ ab similibus Auratæ, uerũ natura, ut Aeliano placet, piscium & timidissimus idem & cautissimus, nam ex ipsa maris tranquillitate piscatorum aduentum præcognoscit, mergitq; se profundissimo mari, si uero in summas aquas fuerit enatandum, agit circa scopulos & mira sagacitate in spumis latitat, quas infracti scopulis fluctus continue excitant. Cornelius Celsus Oculatã in genere alimenti maxime probauit. Numenius uero Melanuros uim obstruendarum uenarum habere, & multo Sargis sapore & succo inferiores esse testatur, ita ut Melanurus alius ab oculata esse uideatur, sicuti sensisse Plinium putamus, qui Oculatam Soleis atque Paseribus admiscuit, & in eodem uersu utriusq; mentionẽ separatim facit, quod & diligentissimus Hermolaus animaduertit, quum in hoc pisce aut Plinium, aut Theodorum errauisse arbitraretur. Id uero Gazã mouere potuit, quoniã Aristoteles quum de Scaris mentionẽ faceret, semper Melanurum illi coniunxit, idemq; fecisse Celsus uideretur. nam Scarum semper cum Oculata nominauit, quasi quũ Melanurum dictionẽ græcam reformidaret, oculatam pro Melanuro substituerit. qui piscis a latinis, uti hodie Venetiis &

alibi Ochialis propter oculorum magnitudinem nuncupatur, non autem isa nigricie caudæ, sicuti Græci appellabant, Nigricauda uel Atricilla uocet. Sed Melanurus, qui Neapoli frequens est, Romæ raro conspicitur, sic ut nemini mirum esse debeat, si eius ueram effigiem instituto picturæ opere minime referemus. Cæterū Percæ, ut ait Aristoteles, in fluuiis & lacubus etiã uersantur. Ii q; hodie in Gallia summã obtinent dignitatem alendis febricitâtibus, appellantq; eos Galli âtiquo nomine Percas, quos celebrauit Aufonius Gallus, quum dixit in Mosella,

Nec te delicias mensarum Perca filebo
 Amnigenas inter pisces dignande marinis,
 Solus puniceis facilis contendere Mulis.

In Italia autem laudatissimi sunt e Lario lacu, quos Noucomenses ipsi Percecos appellant. eos fama est fuisse aduectitios, & inquilinos tralatis scilicet seminibus e lacu Eupyli, qui Lambrũ emittit amnẽ, ut meminit Benedictus Iouius frater in Larianis Lusibus ad Minitium Caluum,

Eupylis exigua sum Percecus ortus in unda,
 Meq; peregrinum Larius inde tulit.

Sed Eupylis multo minores, quã Larius Percecos producit, quoniam magna ex parte uel influentiũ aquarum defectu, uel occultiore aliquo hiatu terræ haustus multis ante annis exaruit, abiitq; in tres minores lacus aquis i depressiora loca subsidētibus, qui a Licino foro uetere oppido, quod & ipsum interiit, plebis Licini Lacus hodie nuncupantur. In Lario Percæ ad pedalem crescunt magnitudinem, croceas pinnas habent & maturescantibus præsertim uuis ab ipso pingui & præteneris

præteneris interaneis magnopere cōmendātur. Medici fere omnes Galliaē Cīsalpinā Percas agris robustioribus apponere non dubitant, præsertim si crudarum uuarum succo, quem agrestam uocant, diligentissime condiantur. Diocles quoq; Medicus in libro de salubribus, ut Athenæo placet, Percam e saxatilibus, qui molliores habeant carnes, ut sunt Turdi, Merulæ, Gobii & Phycides, plurimum laudauit.

De Rhombo & Passere. Caput. XXV.

HActenus de squamosis piscibus, nunc de planis agemus, qui spinas habent, & de his quæ ab Aristotele Selaches, quod spinis careant, & a Plinio carthilaginata appellantur. In his principatum obtinet Rhombus, sic dictus fortasse ab instrumento Thessalico magico, quod Rhombum, idest rotundum fit. est enim hic piscis longe latissimus & ouali figura rotundior, quæ forma in instruendis aciebus Rhombi nomine a scriptoribus rei militaris appellatur, unde Martialis,

Quauis lata gerat patella Rhombum,
Rhombus tamen est latior patella.

Græci authores Rhombum Psittæ nomine uocarūt, ita ut Psitta genus ad Rhombum, Passerem & Soleam esse uideatur. Aristoteles nāq; Rhombi nusq; meminit, sed Passeres, sic hodie nuncupati a Romanis magnitudine, saporeq; & figura etiam oblongiore a Rhombis differunt, in eo quoq; dissimiles, quoniam dexter situs fit resupinus Rhombis, leuus autem Passeribus & Soleis. Cæterum Rhombus inter

planos obtinet principatum, quem nobilis quidam aulæ procerum circa popinales delitias ingeniosissimus aquatilem Phasianum appellare solebat, non absurda quidem cōparatione, sicuti & soleas Externis, Lāpetras Coturnicibus, Lupos altilibus Capis, Sturiōes uero Pauonibus adæquauit, ut ex coquinariis cōmentariis, quæ eius coci nomine circūferuntur, licet intueri. Capitur Rhombus toto anno & circa pinguiorē harenā, extremasq; litorum margines natat trāuersus, conuoluitq; se certis flexibus Strabonum more, ut situs oculorum uitium emendet, suaq; potius latitudine q̄ pinnarum adminiculo fretus cursum dirigit, omnium profecto & temporum & locorum piscis, idēq; & delicatus & salubris, hyeme tamē q̄ æstate & in Italia Rauennæ, q̄ alibi multo laudatior. Rhomborū pulpæ sunt candidæ, & presso quodā humore succulentæ, quæ affatim & salubriter alunt, modo in prima concoctione quæ celebratur in stomacho, superfluæ earum partes perfectissime secernantur. Calenus in alendis conualescentibus Rhombos in iure simplicium modico sale, porris & aneto intritis percoquebat. Sanis autē & his qui sensum appetentis stomachi deiectum habuissent, tostos in crate, acetoq; conspersos, uel frigos cū Garo, ac uino apponere cōsueuit.

De Solea. Cap. XXVI.

S Equitur Solea, Lingulaca a. M. Varrone nuncupata, ab Athenæo autem Buglossus, quod bouinæ linguæ effigiem imitetur, hodie in lautioribus conuiuuis in summa etiā cæterorū pisciū copia, magnam obtinet claritatē. Probatur

hyeme & frixa Arancii mali succo, pipereq; cōsperfa. Maxima in Belgicis oceani litoribus reperitur, nostrates pedalem longitudinem raro superāt. Soleæ maleficos pisces defugiunt, eaq; solum frequentant loca, in quæ belluæ minime accedunt, ita ut argumento sint maleficos non esse, ubi ipsæ, ueluti solutæ metu uagentur. Solea leuissimum adgenerat nutrimentum in stomacho, facile concoquitur, & in secundis uenarum & iecinoris digestionibus nulla ferme noxiarum superfluitatum excrementa relinquit.

De Citula, siue sancti Petri pisce. Caput. XXVII.

Piscem e genere planorum, similitudine Istricis ipsa dorsi acie aculeatum, capite extento, ore latissimo, cuius maxillæ ex perspicua membrana constare uidentur, Romani Citulam & sancti Petri piscem uti & Veneti, Ligures autem Zaphirum appellant. Sunt in eius utroq; latere gemini orbes, qui bina imprimantium digitorum uestigia esse uidentur. Sapore, pretio, & effigie si caput abscideris, ipsi Rhombo persimilis. Quo autē nomine latini ueteres Græciq; illum appellarint, pro constanti affirmare non ausim. Quibusdam uidetur esse Chalchis de genere Rhomborum apud Columellam. Putaui ego illū esse Achantiam, qui sit de genere Galeorū apud Athæneū, sic dictus, quod spinosus sit, & certe si Galei prole ore suscipiunt, ut eam ab inuadentium pisciū iniuria tueantur, hic piscis ante omnes, oshabet aptissimum, ut ea pietatis in filios officia cōmodissime præstentur. Acanthæ certe Oppiano e genere Galeorum sunt

& aculeati, sed is fortasse est, qui a nobis Columbus piscis appellatur, infimæ plebis obsonium, qui oblongus est, & Carthilaginatus, spinamq; habet in dorso. Aliquãdo quoq; dubitavi, an esset Cytharus, quẽ sepius Galenus cū Rhombo nominavit, asserens Rhombos sapidiores & meliores esse Cytharis, ut manifeste in mensa utriusq; collationeprehendimus. inuenio tamen apud Athenæum piscem Citulũ dici Libero patri, sicuti Cytharũ Apollini, Triglã Hecati, Apuam Veneri, qui si nominis coniecturam sequemur, profecto Citula Romanus antiquorum Græcorũ Cittulus esse poterit.

De Torpedine. Caput. XXVIII.

TOrpedo effigie, potestateq; admirabilis, sic dicitur, quoniam capta in retibus, priusq; attingatur, piscatorum manus stupefaciat, ppter ea Veneti eam Sgramfum quod est torpescentis membri affectus, appellant. Romani autem modo Battipotam, modo Foterisiam, frequentius uero Oculatellam dicunt, quod in eius dorso quinque ocellos subnigros ipsa natura depinxerit. Subrufa est prona parte, supina autem candida. Auerroes, cæteri q; Philosophi Torpedinẽ ea qualitate manus adficere, qua ferrum a magnete lapide pertrahatur, existimarunt. At Galenus Torpedinem inter pisces, quibus uescimur in tertio de Alimentis nominavit, quanq; ea hodie a plebe, egentissimisq; hominibus tantum comedatur.

SVnt etiam e planis Raiæ, & Squatinæ, & item compositi ex utrifq; Rhinobates, siue Squatraia, quæ foedæ sunt aspectu, atq; esu admodum iniucundæ, quum inter sordidæ plebis atq; pastorum obsonia censeantur. Raiarum fel auribus sanandis aptissimum est. Squatinarum autem scabrum tegumentum ad poliendum ebur propter asperitatē ab artificibus expetitur. ex eo cultellorum & falcatorum ensium uaginas Turcæ, Barbariq; maritimi admodum pulchras conficere solent, quas Sagrinas appellant. Est etiam huius generis Pastinaca, idem & Turtur, & Trigon, quæ a mortifero aculeo lethalis ab Oppiano dicitur, quo Vlyffes ictus a filiõ perierit, hodie Bruccus dicta. Hæc simul & Raia & supra citati pisces e mustellino sunt genere, prolem tamē ore (ut alii solent eius speciei) suscipere nequeunt propter caudarum asperitatem.

De Congro. Caput. XXX.

Post planos pisces oblongi & lubrici citabunt, & ante alios Conger subalbus, & teres, qui ingētis Anguillæ speciem præsefert. Hunc Icesius ait omnibus gregalibus piscibus duriolem, & ob raritatem carniū tenuissime nutrire, neq; laudabilem præbere succum, eum tamen stomacho minime esse molestum, aut incommodum. Idq; Galenus affirmat, qui dicit Congros parum afferre nutrimenti, cæterum facillime eorum carnes digeri, atq; fecerni, ita ut mirer Albertum magnū, quum dicit Congros natiua quadam proprietate lepram morbum generare. Congros in

immensam crescere magnitudinem apud Sicyonem Peloponnesiam Eudoxus tradit, ita ut currum longitudine superent. Porro Arhestratus in libro de legibus uētris, Congros in Italia longe optimos iudicauit, quod mihi nequaquam uerisimile uidetur. Quando neque hodie aulæ principes, neque ipsi cupedi uoræ Cōgrum magnifaciant, Solique Hispani Romanæ urbis inquilini eum exoticis quibusdam pultariis incoctum, in summo honore habere uideantur.

De Murena. Caput. XXXI.

MVrenæ toto mari sunt frequētes, sed in Siculo longe maximæ, atque optimæ. eas Columella flutas appellauit, quod summis in aquis fluitent, unde accidat, ut in nimis solis ardoribus exusta cute sese mergere nequeant, amissaque flexuosi motus agilitate, capiātur. Sunt maculosæ & in collo aliquot stellas ad formam septentrionis habere dicuntur, quæ statim morientibus euanescāt. Mira in his sagacitas, nam ut se captas sensere, hamū auidissime deuorāt, dentibusque lineam protinus abrodunt, & effugiunt. Veteres Romanos a uiuacitate potius quam a saporis præcellentia Murenas æstimasse crediderim, quoniam magna eorum copia in cotidianos usus, uiuariis inclusa diutissime poterat asseruari, cæteris piscibus, aut tedio carceris, aut uitio piscinarum facile pereuntibus. Cōstat enim. C. Hirciū ex uiuariis epulo triumphali, dictatori Cæsari sex milia Murenarum mutua appendisse. Mansuescunt, & de manu hominis escam accipiunt. Crassus ille cognomento diues Murenam altilem

T R I G E S . P R I M V M

adamavit, adeo ut fato functā aliquando luxerit, & tumulo indiderit. Extat quoq; illud falsissimum Crassi dictum, quū L. Domitio admodum ridēti, atq; admiranti, quod mortuā defleret Murenā, respondit mirum quidem esse quod extinctum piscem lachrymis prosequeretur, sed multo quidē admirabilius, quod ipse tres a se elatas uxores non lugeret. Extulerat enim tres uxores Domitius, quas quidem ueneno, ut dotibus potiretur, sustulisse dicebatur. Aliquæ etiā fœminæ in delitiis Murenas habuerunt, ut Antonia Drusi, quæ uni spectatæ māsuetudinis gemmatas inaures addidit. Vescuntur humanis carnibus Murenæ, idq; Vedii Pollionis crudelitate uerū esse apparuit, qui damnatos seruos in uiuariū demergebat, ut illi non extemplo, sed paulatim in minutissimas discerpti partes Murenarum morsibus absumerentur. Ferunt Murenas in cauda uitalem spiritum habere, propterea illas aliquāto celerius iterimi, si ī extrema caudæ parte potiusq; in capite sustibus uerberētur. Sanga Romanus Poeta lepidus, cuius beneficio Athenæum latinum legimus, quum Pyrgorum in litore piscaremur, docuit Murenas ab antiquis exossari Plauti auctoritate, ut eorum carnes nullis impeditæ spinis gratiores redderentur, ingentemq; ille Murenā binis bacillis utraq; manu comprehēsis mediā astringendo, detergendoq; recte & festiue admodū exossauit. Serpentes cum Murenis coire, quas sibilo e profundis in litus euocent, diuus Ambrosius & complures antiquorum tradunt, cui opinioni Athenæus refragatur, auctoritate Andree, qui de his quæ falso creduntur librum edidit. Murenæ toto anno pariunt, estq; de genere earum Murus robustior,

& grandior, & unicolor Larici ligno, colore per similis, ut Aristoteli uidetur, quem Myrinum Plinius appellat. Inuenitur & Murena fluuiialis multo minor, quæ unam tantum habet spinã, & Gallaria, authoritate Dorionis ab Athenæo nuncupatur, ita ut arbitrer hanc minorem Murenã intelligere uoluissè Athenæum pro ea, quæ a nobis Lampetra uocitetur, sed de hoc mox diffuse differemus. Murenarum carnes non minus nutriunt, q̃ Anguillarum atq; Congronum, ut Icesius asserit. Verum ab duritie quadam innata & ex tenaci humore laboriosissime digeruntur, sed a lactibus eximiis summam cõmendationem accipiunt, quibus Helio-gabalum Cæsarem infana prodigalitate, quum in mediterraneis esset, aulam omnem, ac rusticos pauisse Lampridius in historiis affirmauit.

De Acu. Caput. XXXII.

Est & Acus de longorum genere, quæ a Græcis Rhapsis & Bellona dicitur, rostrum habet Gruis, uel Ciconiæ similitudine, colorem uero argenteum, spinam autem, ut Albertus magnus annotauit, uiridis coloris. hic piscis sero parit, & per æstatem tantum, utero dehiscente tempore partus, secus ac cæteris accidat piscibus, qui ipso uulua foramine pariunt, ut Aristoteles existimauit. Humidum, bonumq; succum eius carnes præbent, sed tardiuscule cæterorum comparatione concoquuntur.

DE ANGVILLA. CAP. XXXIII.

Anguillas, quod anguibus assimilentur. M. Varro dicitas existimauit. nascuntur ex limo, algarūq; putredine imis in lacubus & fluuiis, nullo coitu, nullaq; foetura, ut ait Aristoteles. uiuacissimæ sunt, quoniã branchias habent perangustas, unde etiam fit, ut turbidas aquas difficillimæ tolerant. Reperiuntur & in mari Anguillæ secundis annibus deuectæ secus ac aliis contingat piscibus, qui e mari subire amnes, allecti aquarū dulcedine consueuerūt. et ex quidem multo sapidiores uidentur, q̄ ipsæ prognatæ, nutritæq; in amnibus, ueluti quæ uiscosum, lentūq; illum habitum penitus exuant salzarum aquarum egregio temperamento. Neq; tamē credendum est, in alto ac profundo mari dulciorem deesse humorem, quo maxime pisces foueantur. Nam ut ait Aristoteles, in profundis uadis aquarum dulciū uenæ perennes existunt, & in ipsa marinarum aquarum mole portio certa dulcioris humoris reperitur, quum maris aqua, neq; simplex sit, neque, ut aliqui uoluerunt, purū elementum, argumēto sunt uasa cerea e nauigiis in altum demissa, quæ paucarum horarū spatio dulci aqua per meatus subtilissimos recepta, manifestissime replentur, ut Democritus ante Aristotelem, & utroq; posterior Theophrastus experimento deprehenderūt. Cæterum Anguillæ in mari rarissime, frequenter uero in omnibus ferme fluuiis ac lacubus Italiæ capiuntur. Sed ingentes & sapidissimas alit Vulfinēsis lacus, quarum incredibilem multitudinem capi uidimus, in oxcipulis ad egressum Martæ amnis fabricatis, cum Alexander Farnesius Cardinalis Leonem Pontificē in eam Amœnissimam regionē ab urbe uenandi studio secedentē regali

magnificentia suscepisset. Anguillas omni ex loco, omniq; tempore & præsertim circa solstitium Medici detestantur. Stomachis enim & renibus sunt inimicæ, sed præcipuum sentiūt nocumētū ex earū obsoniis, qui harenulas mingere cōsueuerunt, quoniā illæ anguillari glutino in calculos cogi & astringi uideant. podagra quoq; laborantibus manifeste officiūt, nec ullis morbis medent, sic ut inique fecisse natura uideat, quæ tam suauem refutandis, expuēdisq; piscibus saporem indiderit. Cæteræ Anguillas minime noxias, sed quæ propter exilitatē cōmode ueribus torreri nō possint, gignit Serius Cremonensis agri fluuiolus, qui in Adduam excurrēs Vidæ poetæ paternas possessiones interluit.

De Lampetra. Cap. XXXIIII.

SVbeunt Arnum, & Tyberim Lampetræ, atque in his præsertim amnibus ad generosum habitū adulescūt, Anguillis, uel paruis potius Murenis assimilantur. sunt enim lubricæ, & nigricantes, tendente tamen earum parte prona ad cœruleū colorem, utroq; autem gutturis latere foraminulentæ, si quidē septenis paribus fistulis mirabili ordine a natura fabricatis acceptam aquam emittunt, quum branchiis omnino careant, nec cubitalem excedere magnitudinem soleāt. Omnibus autē Galliæ Cisalpinæ riuulis, ipsiq; præsertim Ticini, atq; Adduæ emissariis multæ reperiūtur p̄tiosæ admodū, quāq; minimi digiti crassitudinē rarissimæ superēt. Sed Romanis p̄cipua nobilitas a magnitudine atq; sapore, adeo, ut denis sepe aureis singulæ ueniāt, ip̄o p̄sertim

uere quo maxime probantur. Neq; enim dum ieiunamus & frugi esse debemus, luxuria castigatur. Retulit Platina in culinariis suis duorū Cardinaliū luxu, superbiaq; certantium obsonatores centum aliquando argenteorum nūmum uni Lampetræ pretium fecisse, quum in foro piscario ambitiosius contendendo eum piscem pertinaci, atq; insana profusione ueluti ad hastā licitarentur. Lampetrā neoterici quasi a lambendis petris dictā putant, quā Græcis Galeum, latinis uero Mustelā fuisse arbitramur. Eam Ennius Poeta p̄tiosissimis æqualem facit & Plinius bonitate Scaro proximā esse testatur, & Ambrosius gustu suauem uocat. Porro Galeorū plura sunt genera, ut apud Aristotelem, Athenæum, Oppianūq; ac ipsum præsertim Galenū licet intueri, dicitur enim piscis Mustela e Galeis, siue ex Mustelino genere, ut Theodorus Gaza passim interpretatur, prolem ore suscipere & rursus emittere, ut illam a pisciū maleficorū iniuria tueat. Cæterum Galenus in tertio libro de alimentis Philotimum reprehendit, qui Galeum in ordine duras habētium carnes collocabat, quū Galaxius sit is piscis e genere Galeorū, quē latini Mustelam appellāt, piscis inquit & mollis & apud Romanos gloriosus. Neq; n. ille uetus pariter, ac ineptus Galeni interpres unquā pro Galeo Mustelā interpretatus est. Quod profecto Theodorus fecisset, qui semper nominibus Græcis, pro uirili, latina uocabula reddere cōsueuit. Icesius pariter in libro de materia, e genere Galeorū meliores & molliores Asterias appellauit, ita ut fortasse putandū sit eū pro Asteria Lampetrā innuere uoluisse, quod Lampetra quasi a maculis, quāq; obscurioribus stellata sit, & mollis & delicata.

Inuenio quoq; nonnullos authores, qui paruam Murenā pro Lampetra intelligant, ut ait Athenæus autoritate Dorionis. apud quem fluuialis Murena, quæ marina fit, multo minor Gallaria nuncupatur, quoniam unam tantum habeat Spinam. Potest quoq; accidere, ut idē sit Gallaria Athenæi, & gloriosus Galaxius Galeni unius literæ commutatione. neq; mirum esse debet, quum utriusq; authoris Græci codices corruptissimi habeantur. Albertus quoq; magnus Lampetram, Murenā paruam appellauit, qui quāq; fit ineptus & barbarus, minime tamē hoc somniasse putandus est, quū ex ueterum potius cōmentariis laboriosissime excerptis, q̄ a multo nobilioris ingenii acumine tot, tantaque uolumina condiderit. Id uero me plurimū mouet, ut Galeum pretiosum apud Græcos, nostratē hanc Lampetram nō esse existimem, quoniam is Galeus qui Rhodi longe omnium delicatissimus est, ab Archestrato in eo libro, quo uitam quærit Sardanapali, dicitur esse Accipēser, qui Plinio authore rarus inuentu est, & squamis ad os uersis conspicuus. Verum ipsi Græci infinita quadam nominum congerie Accipenserem appellāt, ut qui modo Elloperem, modo Callionymū, modo Anthiam, & pulchrum, & Calichthyn, quem etiam ministricum tibiis coronati conuiuuis inferrent, eum uocare consueuerint. Sed ut arbitrer Lampetrā antiquitus fuisse Mustelā, Plinius apertissime suadet, quum dicit in lacu Rhætiae Brigantino Mustelam esse marinæ æmulā. Nāq; is hodie Lacus Hydrius est in Tridētinorum finibus, qui proculdubio antiquitus fuit Brigantinus. Is emittit amnem Clisium in quo Lampetræ reperiuntur. Sebinus quoq; Brixianorum Lacus

Brigantino proximus, qui hodie Hiseius dicitur & Ollium
 amnem emittit, ut plures eius accolæ mihi affirmarunt, ali-
 quando Lampetras Etruscis ac Romanis spetie, saporeque
 simillimas præbuit. Neq; propterea dixit Plinius marinæ
 æmulam, quia captam mari intelligere uelit, marinæ enim
 sunt, quæ in Arno ac Tyberi capiuntur. Distât siquidem lon-
 go interuallo pulparum bonitate ab his, quas in alto mari
 expiscari aliquâdo solemus, quum subaridæ, agrestesq; sint,
 ita ut exprimere Plinius uoluerit Mustelas, quæ nunq; mare
 attigerint, sapore cõmendandas dulcibus in aquis reperiri.
 Neq; enim Pliniũ Lampetras paruas (quas Lampetroccias
 uocamus) Marinis comparare uoluisse credẽdum est. nam si
 de paruis intellexisset, ad Brigantinum ignobilem lacum
 & ipsis abstrusum in alpibus minime fuisset recurrendum,
 quum uti supra diximus, tota Gallia Cisalpina in omnibus
 fluuiolis ac riuis copiosissime reperiantur. Vnde uero Lam-
 petram antiqui Mustelam appellarint, incertum est. Verum
 ego piscem illũ a longitudine, candoreq; uêtris & a tergo-
 ris superioris subluteo colore (uti i quadrupedibus Mustelis
 uidemus) dictum esse putauerim. Fuere aliqui eruditiores
 nostræ tempestatis, qui Lampetram apud Plinium Lumbric-
 cum fuisse crederent, quũ in nono dicat, Duæ omnino sunt
 pinnæ longis piscibus, ut Lumbricis & Anguillis & Cõgris,
 quũ & Lampetræ sint lōgæ & Lumbricis terrestribus certo
 confinio assimilentur. Verum locum ibi deprauiatum esse
 ostẽdit Alcyonius uir doctus, quum Plinius eadem uerba
 ab Aristotele mutuatus esse manifeste deprehẽdatur. Verba
 autem Aristotelis hæc sunt ex libro primo de natura anima-

lium, Quæ autem in genere natantium pedibus carent, hæc aut pinnis natant, ut pisces, quorum alii quaternas, binas scilicet parte prona & binas supina habent, ut Aurata, ut Lupus, Alii binas tantum qui longi, leuesq; sunt, ut Anguilla & Congri, aut nullas omnino habent, ut Murena, sed ita mari utuntur, ut terra serpentes, modoq; simili repunt in humore. Theodorus autem uertit leuibus loco lubricis, quandoquidem in mendosam Plinii lectionem incidit, nec satis animaduertit, quo pacto castigare eam oporteret, ut librarium uitio lubricis dictionem in Lumbricis addito. m. litera abiisse omnino credendum sit. porro Hermolaus in castigationibus Plinianis nihil de Lumbricis differuit, in corollario autem apud Dioscoridem, quum Mustelam nominaret, quis nam is piscis apud neotericos esset, cautissime subticuit. ut pote qui de eo pisce nihil certi adhuc se comperisse meminerat. Quod si hæc nonnullis qui in explorata ueritate morosi sunt, minime satisfecerint, operæpretium erit eos Lumbrici nomen pro pisce apud aliquem idoneum authorem reperire, quod certe nunquam (nisi fallimur) uel acuratissima lectione poterit iueniri. At si lumbricus erit piscis, qui Lampetra dicitur, testimonio alicuius fortasse authoris ab inferis reuocati, quis demum contra piscis erit ipsa Mustela ab antiquis tantopere celebrata. Quum nullus fere sit piscis palato gratissimus, cui suum nomen, idemq; antiquum non reddiderimus. Lampetræ igitur suauissimæ sunt Martio tamen Apriliq; mensibus tantum. nam incipiente æstate durefcit neruus interior, qui illis pro spina est, cæterum deliciaiore quodam condimento multo maiorem, q̄ ab ipsis pulpis, no-

T R I G E S. Q V A R T V M

bilitatem accipiūt. Necare enim eam in Cretico uino solēt, eiq; myristica nuce os claudere, & foramina illa totidē Cariophyllis adimplere, in teganoq; conuolutam in spiras additis auellanis tritis, medulla panis, oleo, uino cretico, aromatibusq; ad temperatiores prunas, certis momentis sedulo excoquere, quo condimento Leo. X. in minore fortuna, ioci causa, ut conuiuium exhilararet, Marianum Cucullatū falsum & ridiculum hominem memorabili impostura decepit. Nāq; funem instar Lampetræ incoctum, multoq; illo iurulento imersum grādi in patina apposuit, ut notā omnibus eius edacitatē, gulāq; eluderet, qui iam magna pultarii parte absumpta pseudolampetram aggressus diu, multūq; cum ea maxillis ac dentibus inhærēte colluctatus, cachinnū cunctis tollentibus facetissime respōdit, utinam sic mihi sapius illudatis, nam in hoc condimento non modo funes, sed & ipsas catenas, quibus insani uobis similes uinciuntur, & cū uoluptate quidem absumerem. Cæterum Lampetrarum pulpis nullam uim noxiam inesse putandum est, quando & duricie & lento pingui prorsus expoliatæ sint, quibus maxime conditionibus pisces stomachis incommodi esse consueuerunt. Dicere autem eas ab occultiore potestate neruis aduersari, impudentis, uel scrupulosioris ingenii esse putamus.

De Trocta. Caput. XXXV.

Q Vid Trocta Romanis antiquitus fuerit, haud facile adfirmauerim, quando unus tantum e latinis Ambrosius, solusque ex omnibus Græcis authoribus Aelianus

Troctam nominarint, & id quidem admirandum est, quum omnium qui dulcibus in aquis generentur, hic piscis longe nobilissimus æquali cunctarum gentium iudicio censeatur, quamobrem in hoc presertim pisce condonandam mihi ab eruditis ueniam existimo, si ingenue me nōdum eius uocabulum a ueteribus usurpatum reperisse, minime inficiabor. Sed Troctam de Luporum genere fuisse apud antiquos crediderim, uti Moderatus Columella curiosos atq; oculatos lectores admonere uidetur, quum Lupos sine macula piscinis includi posse asseueret, aliosq; esse Lupos dicat, qui Varii appellantur, ita ut Luporum alii sint sine macula id est marini, qui & amnes subeant, alii Varii hoc est fluuiatiles qui dulcibus in aquis generentur, unde & Troctam ab aliquibus ingloriis authoribus Variū maiorem appellari uidemus. certe Trocta admodum uaria est nigricātibus maculis totū dorsum speciose pingentibus. Spigolæ uero unicolores potius atq; argenteæ esse uidentur, quāq; & ipsæ ueluti ad retinendā Lupini generis appellationem, subatris punctis, sed minoribus & languidioribus, q̄ in Troctis uideamus, notatæ sint. Neque enim arbitrandum est Columellā per Lupos traductos in Ciminum & Sabatinū lacus, uel Troctas uel Lutios intelligere uoluisse. superuacaneū enim fuisset Troctas indidisse, quarum maximam copiam suburbani amnes omnī tēpore suggererēt, ut ex Reatinis, Sublaqueanisq; & ex ipso Tyburtino Aniene quotidie uidemus. Præterea, neq; Romanæ luxuriæ neq; admirabilioris magnificentiæ fuisset, alios q̄ pelagios pisces illis in lacubus disseminasse. de marinis enim Columella loquebatur, & quidem nobilissimis, ut de

Auratis

T R I G E S. Q V I N T V M

Auratis & Murenis simul cū Lupis ip̄sclare testatus est, quos tamen omnes deficiente paulatim eorum sobole, quum diu naturæ repugnare nequiuerint, penitus interiisse manifeste uidemus. Improbumq; illud factum & dictum luxuriosum Philippi apud Cassinatem hospitem certissimā facit coniecturam, Lupū illum, quem ut insulsissimi saporis expuerat, & probro subinde fuerat persecutus, fuisse Troctam, quū in illis amnibus Cassinatiū, Soranorū & Arpinatium Troctæ plurimum capiantur, quas Spigolis tyberinis pinguioribus minime cōparandas Philippus esse iudicabat. Plinius quoq; aliquos Lupos a candore lanatos appellari dicit, & illud quidem proprie & erudite, nam Lupos idest Troctas in uniuersum secundum carnes rubescere, Spigolas autem pelagias pariter ac Tyberinas insigni candore albicare clarissime constat. Cæterum Troctam non facile in Tyberi reperies, sicuti nec ipsam Spigolam aliis in amnibus urbi propinquis. Cur autem solus Aelianus Troctā ampliore elogio celebrarit, propterea id accidisse putauerim, quod ille fuerit Prenestinus, & ibi Troctæ plurimæ subiectis in amnibus capiantur. Qua etiam ratione Diuum Ambrosium Antistitem Mediolanensem, ueluti Larianis Troctis assuetum uulgato etiam tum eius piscis nomini inseruire uoluisse, credendum est. Sed Aelianus Troctam e genere marinorum facit, quæ cum Delphinis pugnare soleat, sic ut id nomen nostrati Troctæ parum conuenire uideatur. eam dicit continuos habere dentes & eos quidem incisorios, captamque hamo non retrocedere, sed continue sequi, ut eo deglutito, inferiusque demisso lineam abrodat,

propterea a piscatoribus hamos ansæ longioris fuisse excogitatos, saltatrixq; ab eo Trocta appellatur, quod & nos hodie uidemus, nam eas aduersos amnes, uel e præruptissimis etiam cautibus decedentes incredibili impetu subire cõperum est. ab Nare. n. fluuiio in Velinũ lacum, qui hodie Pedelucus est, stupenda uelocitate uolucrũ modo ascendere creduntur. qui lacus ab altissimo montis uertice certis primo coarctatus åguftiis, & mox tota aquarũ mole p̄cipitatus, nec subiectis quidẽ cautibus madefactis, ueluti e cœlo in ipsum profluentẽ Narem effundit. Nos quoq; Troctas maiores audiimus in Larii ripis lasciuo excursu extremas arenæ margines aliquãdo ad iusti passus lōgitudinẽ p̄sulcasse. Troctæ lōge omniũ maximæ centũ aliquãdo libræ p̄do Lario in lacu progignunt, & quidẽ omni alio, uel marino etiã pisce sapidiores, p̄fertim si Maio mēse & in Bresciæ torrētis ostio capiantur. mortuæ paucissimis horis summã illam saporis gratiã amittunt, quoniam ob pinguem illam teneritudinẽ q̄ ocissime cõputrescunt. Coquuntur cõcisæ in tabellas in lebetibus lapideis torno fabricatis, simplici in aqua, multo sale indito, aliaq; subinde accersita condimenta penitus aspernantur. Musco enim quodã pruinæ simili paulopost sponte emisso, rubentes pulpæ protinus efflorescunt, ita ut quum refrixerint multo gratiores esse uideantur. Morus tamen nobilis parasitus, qui plurima, eruditioraq; in obsoniis pulmẽta cõmẽtus est, Troctam cubitalem in præpinguis capi iure coquendam esse censebat, sicuti & Phasianum adultum, quẽ mediocriter in eodẽ capi iure elixare, ac demũ ad auertendam ariditatẽ, quæ torrendo conciperetur, omenti hœdini

T R I G E S. Q V I N T V M

reticulo multis Cariophylorum clavis confixo inuolutum ad mitiorem prunarum uaporem in ueru percoquere consuevit. Soleo ego plerūq; mirari quosdam, qui ut sapientiores uideantur, Benacinum Carpionem, Padanum Silurum, & e mari plures pisces Larianis Troctis uel antepone, uel exæquare solent, & item Soranæ Troctæ in eo genere principatum attribuunt, quum maxime fallantur. Neq; enim obsoniorum adeo imperitus esse possum, ut temere de hac re iudicare sim existimādu, quum ex supero, inferoq; mari, cunctisq; prope totius Italiæ lacubus ac fluminibus nobilissimos pisces lautis sæpe conuiuuis gustauerim, & certa comparatione cōtulerim. sed fortasse euenit, ut homines ea maxime probent esculenta, quibus a pueritia insueuerint, uti nobili accidit Florentino, qui quum in cœna Leonis Pontificis pelagii pisces uario discumbentium iudicio certatim atq; impense laudarētur, extollatis ut lubet, inquit, cōuiuæ marinos pisces, ego certe Thrasymeniam Tincam conditam Leucophago, his uestris Triglis, Spigolis, & Rhombis prætulero. quod dictum ut insulsum, omnibus præ risu lachrymas excussit, & in prouerbium paulopost receptum, authori, qui antea ignotus erat, maximam attulit claritatem. Assueuerat enim ille Tincæ pisci, qui a Florentinis mediterraneis hominibus sacri præsertim ieiunii tempore, in summo honore habetur. Troctæ pinguiore ut sunt Larianæ, multo succo replere corpora, genitalēque humorem copiose suggerere dicuntur, uti Auicena de omnibus prope piscibus, si recentes & calidi comedantur, uno edicto pronuntiauit. ægris tamen euidentissime nocent, utpote

quæ tarde, laborioseq; in stomachis atterantur & fecernantur. At fluuiales, quæ aduerso torrentium impetu fatigantur, atq; occurrentibus inæqualium uadum petris illis castigatiora sumina & aridiusculas carnes ostendunt, Medici blandiores agris apponere, commendareq; non dubitant. Quas etiã in paralyticoꝝ cibariis magnopere laudauit ille Plinius, qui elegantem librum de morbis atq; remediis conscripsit. Fuit is proculdubio Plinio naturalis historiae scriptore & Plinio Cæcilio posterior, uocatusq; est Plinius Valerianus Medicus, cuius marmoreum sepulchrũ Comi, ubi Plinioꝝ familia floruit, in templo diui Proбини, aquæ sacre labello suppositũ & pulcherrimis incisum characteribus conspicit.

De Tinca. Cap. XXXVI.

T Inca nomẽ nouitium & recens esse uidetur, quãdo eius piscis prisca auctores uno excepto Aufonio, nusq; meminerint. Est tamen celebratus apud Ciceronem quidam facetus orator Placentinus cognomine Tinca, qui fortasse ab eo pisce sit cognominatus, quemadmodum Florentiæ Laurẽtius Medices senior, uti erat perurbanus, cuidã celebris familiæ cui se domi Tincam ingentem exquisita arte coctam falso iactanti, Tincæ cognomẽ, quod illi postea fuit æternum, indiderit. Ego uero palustres hos pisces nullo in pretio apud antiquos fuisse putauerim, & propterea nullis literarum monumentis fuisse celebratos, meq; plurimum mouet Aufonius, q Tincas & Lutios ignobilissimis piscibus adnumerauit, neq; eũ uetera uocabula subditis nouitiis no-

T R I G E S . S E X T V M

minibus supprimere uoluisse credendum est, quum cæteri omnes pisces ab eo ueteri nomine celebrentur. Sed Tinca, quãquã plebeius sit piscis, sicuti tota ferme Italia conspici-
 mus & Aufonii quoque testimonio notum est, quum dicit, Virides uulgi solatia Tincas, aliquãdo tamẽ in lautoꝝ men-
 sas uenit, & ex his Romæ p̄sertim Marficana e Fucino lacu, qui nunc Celanus dicitur. Fucinianæ labrum inferius attritũ
 habent, quod eius generis inditium est, quippe quæ plurimũ saxoso eius in lacus uado uolumentur. Fert & laudatissimas
 paruus ille lacus quartodecimõ ab urbe lapide apud Bacanam Syluam, quã Antonino Pio notam itinerario esse uide-
 mus, quibus nõ modo plebeii, sed splendidi etiam optima-
 tes sæpius uescantur. Nobilis ille inter aulae proceres longe omniũ ætatis nostræ popinalis lauticiæ studiosissimus, qui
 ducenta milia aureorum nummum, in uentrem se condi-
 disse aliquando gloriatus est, Tincas Bacanianas autumnò captas alio, laridoꝝ contritis, additisque odoratis oleribus
 & multo aromate, in teganis ad uaporem tepidioris furni felicissime percoquebat. Fert & Tincas quãq̃, minores, sa-
 pore tamen minime contemnendo sanctæ Praxedis lacus, in Latii, Sabinorũq̃ finibus, qui Regillus antiquus fuit, illa no-
 bili deuictis Samnitibus pugna celebratus, sed eæ cum Rais & Squatinis, cæterisque uilissimis piscibus apud Pantheon,
 ignobili foro infimis hominibus uenundantur. Platina in cu-
 linariis suis foede lapsus est, quum Tincas antiquitus Mænas fuisse existimauit, quæ sine cõtrouersia ii sunt pisces, qui Me-
 nulæ uel Cirulia Venetis appellantur, pisces inq̃, noti & Ci-
 ceronis autoritate uilissimi. Cæterũ medici Tincis omni-

bus uim quandam inesse ad progignendam febrem existimant, quoniam maxime in cænosis degant, & putrescentis limi sordibus uescantur. Verum eas scissas per dorsi longitudinem, pedumq; & manuum plantis applicatas ardentis febris feruoribus plurimum aduersari quidam putarunt ex secta Iudæorum, qui quãquã sordide admodum, & ridentibus aliis talia experirẽtur, aliquãdo tamen ipsis æstuantibus exoprata blandimenta feliciter attulisse comperti sunt.

De Lutio. Caput. XXXVII.

Lutius nusquã mari, ubiq; autem stagnis ac lacubus cũ Tinicis frequentissime reperitur, qua una ratione, qui eum antiquitus Lupum fuisse existimant, manifeste conuincuntur. Aufonius quoq; Lutium nominat cum Tinca, quẽ tamen ab olido nidore ingratum mensis esse testatur. propterea nõ facile diiudicauerim, an is sit qui Lutius ab Italis, a Gallis uero Broscettus dicitur, quoniam is inter gratos secundæ classis ipsorum fluuialiũ, in Gallia belgica atq; Britania censeatur. Venditant eum omni tẽpore uiuum, innatantemq; ligneis uiuariis Britani, uentrẽq; illis ultro cultris aperiunt ad ostentandam eorum pinguedinem, quæ plagis exprimitur, ut emptores aspectu suminis alliciãtur. neq; refutati propterea commoriuntur. coeunt enim p̄otinus patentia uulnera Tincarum contactu, quod earum tenaci illuue, ueluti glutinosa medicamine solidentur. Thrasymenus lacus eius generis lōge maximos, atq; optimos nutrit. bicubitales .n. aliquando excessere magnitudinem. post Thrasymenios

e Cimino, qui hodie Rufilloni lacus dicitur (fuit is uicus antiquitus Rus Syllanū) laudatior Romæ habentur. Nam quos præbet Bracciani lacus, qui olim Sabatinus fuit, & sapore & magnitudine sunt inferiores. Effigiem Lutii quū de Lupo ageretur, adamussim expressimus, ita ut posteri, quem ego piscem Lutium nominarim, minime sint dubitaturi, hic piscis admodum salubris omnium medicorum iudicio putatur. Cæterum ab insulsa quadam pulparū siccitate nullā unquē in optimatum mensis laudem uel commendationem adeptus est. Ita ut ii nostrates Lutium Gallicis dignitate minime sint cōparandi, & te, tuosq; conuiuas lautissime Ludouice aliquādo deceperint, quū obsonatores Galli incomperito adhuc agresti illorum sapore dum emerēt, sola proceritatis specie ducerentur. non enim maximi semper optimi. nam in omni genere piscium media ætas, quæ nondum summam magnitudinem impleuit Cornelii Celsi auctoritate cōmendatur. Cæterum Lutiorum mandibulæ tostæ, in pulueremq; redactæ, si aurei pondere cū uino sumantur, in uesica & renibus calculos frangere consueuerunt.

De Rayna siue Burbaro. Cap. XXXVIII.

Alunt singuli Italiæ lacus suos pisces, qui cæteris eius generis anteferantur. Nam sicut in arboribus, cæterisq; animalibus uidemus, sic & in ipsis aquatilibus cōtingit, ut aliæ, atq; aliæ aquæ diuersis piscibus occultiore quadam proprietate, uel a terreno, uel a passione, uel ab ipso demum cœlo prorsus accersita, nō solū ad maiorem corporis ampli-

tudinem, sed etiam ad ipsam saporis felicitatem plurimū
 conferre uideantur. Probare etenim ficus e Liguria sole-
 mus, Etrusca perfica, Vesuuinas uuas, a Clodia fossa, Padiq;
 ostiis melopepones, Appulas amygdalas, Cāpana malagra-
 nata, Picentes oliuas, e Romano agro poma apia, e Sabino
 pira mustea, Tarentinas iuglandes, Castaneas e Clauenna
 Rhæticiis proxima alpibus, Nursina rapa, & ex Vmbria expe-
 dita Romæ terræ tubera. ex animantibus item boues Insu-
 bres, iuuēcas Romanas, Tuscos apros, uitulas Surētinas, hœ-
 dos Vmbros, Arietes Pistorienses, gallinas Patauinas & co-
 lumbas Interamnēses a magnitudine, saporeq; plurimum
 commendamus. Larius igitur lacus ob longitudinem a Vir-
 gilio maximus nuncupatus, pisces longe omnium maximos
 gignit, Troctas centū aliquando librarum pondere & Bur-
 baros ducentarum. Sed Barbari illi ingentes uideri potius
 liquidis ac perspicuis in undis q̄ capi retibus possunt, quum
 ea impotenti impetu plerūq; dilacerent. subeunt solstitii
 diebus umbrosos specus in rupibus Licinianis, quæ sunt in
 aduersa Larii ripa contra Insulã, Euripumq; illū gemmeū
 a Cæcilio Plinio celebratum. Eos industrius quidam facer-
 dos sagittis arcubalista emissis, quum in profundo quiescen-
 tes fuscinis atque tridentibus attingi non possent, uulnerare
 conabatur, neq; tamen sagittæ longo alligatæ funiculo, nisi
 auersis officiebant, quum illa squamarum serie thoracati
 earum ictus facile repellerent. Sūt & in Mantuano lacu, qui
 restagnāte Mincio amne late diffunditur, Barbari pisces sa-
 pore longe optimi, nā Lariani sola magnitudine sunt insi-
 gnes. raro ii bipedalem excedere magnitudinem solent, lati
 sunt

sunt & ingentium, subauratarū squamarū specie, rotūdoq; item labro auri colorem referente, pinnisq; pariter subcroceis, lōge pulcherrimi. eos Veneti Raynas, ipsi uero Ticinēses, Placentiniq; & cæteri Padi accolæ Carpenas appellant, Humidiores carnes, sed tamē īnoxias habēt, quod nō tenaci sed aqueo potius humore abūdent, Lingua autem maxime ualere dicūtur, nam & sapore præstat, & uim habet augendæ ueneris sicuti in Tincæ & anatum linguis experimur.

De Polypo, Sæpia, & Loligine. Cap. XXXVIII.

PRæter squamosos pisces, & lubricos & planos, est etiā molliū genus, sic dictum, quoniā ad tactū molle sentiat, ut sunt Polypi, Loligines, & Sæpiæ. Cōstat Polypus corpore admodum paruo & in medio ad emittendā aquā fistulato, quod pluribus brachiis, & crinibus instruit, quibus uti est omnium ferme piscium solertissimus, obuia quæque cōprehēdit, ligat, īuoluit, atq; flagellat, & ipsis deniq; ostreis filiceo tegumento egregie munitis insidias molitur. Sunt enim ei cirri multiplices, plurima ī extremis prætēturis acetabula, itemq; frequētes pediculi, manusq; plicatiles, quibus admiranda facinora dum uenatur, edere cōsueuit. hiantibus siquidē conchis lapillū imponit, ut illis se se occludendi facultatem eripiat. Leonē, qui ualidā Murenā chelæ forcipibus necat, cirris inuoluit, cōplexumq; fugendo paulatim interimit. Repit quoq; frequenter in terram, oleas ascendit, & in ædificia aliquando transgreditur. Refert Plinius Polypum insignis audaciæ, ac magnitudinis in cetariis Hispaniæ

C A P V T

irrepſiſſe noctu ad lacus ligneos, ſaſamenta que exedere, & populari conſueuiſſe, ad extremum præfectis fures obſeruantibus, latratu canum dephenuſum, expugnatumq; totius familiæ concurſu, atq; ægre telis ac tridentibus fuiſſe conſectum, cuius cadauer ad inſignis pugnæ memoriã Trebius Niger proconſuli L. Lucullo tranſmiſerit. Polypus ultra bi-matum non uiuit, quem expirare in Venere aliqui prodiderunt. Caput eorum chartilagine conſtat, quæ celeriter dureſcit, immaturamq; illis ſeneſtam adferre ſolet. Carnes Polyporum Galeni atque Athenæi authoritate duræ ſunt, & difficillimæ digeſtionis. Si uero concoquantur, non omnino malum, aut exiguum præbent alimētum. Salſugine autem ſua Veneris pruritus excitant, & mirifice languidis, atq; deſeſſis auxiliantur. Afferunt Venetias ex Illyrici, Dalmatiæq; ora ſale inueterati, quorū acceptabula & extremitates cirrorum a ſenibus ad parandam ſobolem expetuntur. Alexis poeta in Pamphila, ut citat Athenæus, quum incitamenta Veneris percenſeret, Bulbum, & Polypum ante alia celebrauit. Plinius quoq; ille, qui de medicina librum conſcripſit, ut alibi diximus, Polypos cardiacis conferre arbitratus eſt. Sæpia autem & Loligo in hoc differunt, quod Sæpia latior, Loligo longior eſt. hæc rubrum, illa nigrum in timore liquorem emittit. In eſt Loligini, quæ hodie Calamariū dicitur, gladiolus perſpicuus & Chryſtallo perſimilis, Sæpia autem corpulentiã quãdam habet inter ſpinam & os mediam naturæ fungoſæ atq; friabilis. Vtriq; ſicuti & in Polypo, ſunt barbæ, crines, & acceptabula, ſed aliquanto breuiora, quibus eſcam corripunt. corporū uero aluei aliquanto capaciores,

q̄ in Polypis, quod natura prolixioribus postea capillamētis in Polypo cōpensarit. Sæpia, ut ait Athenæus in libro de medicina piscium, elixa uentri cōfert, succus eius subtilē reddit sanguinē & mouet crism per hæmorrhoidas. Oua autem eius authore Plinio urinam cient, renūq; pituitas detrahūt. In uniuersum uero molliū genus difficillime in stomachis concoquitur, si autem coquatur plenius nutrimentum præbet. Qua ratione, ut ait Athenæus, uenerē excitare dicunt, nā in concoctionibus primis, quum maxime laboratur, uentum plurimum generari necesse est, quo maxime uirilia inflectur, & uenus ipsa uel in senibus quāq; lāguidula, reuiuiscat. Nobis uero manifeste cōpertū est, quæcunq; obsonia ex mollibus piscibus conficiantur, in stomachis studiosorum, aut ocioforum ægerrime coqui, multaq; subinde incōmoda corporibus adferri, quoniam primæ digestionis uitia in hepatis, ac uenarum secretionibus recte corrigi nō possunt, neq; sanguis ad idoneam puritatē elaborari, qua maxime de causa, Clementi Pontifici Maximo ex huiusmodi mollibus obsonia appetenti, in mensa palam totum eorum genus sæpissime sim detestatus.

De Locusta. Cap. XXXX.

Mollibus piscibus Crustacei succedunt, inter quos Locusta primā obtinet dignitatē, eam Aristoteli Carabum esse Theodorus existimauit. Oppianus autē pro Carabo Leonem intelligit, qui Theodoro sit Cammarus. nam ubi prælium Carabicum Murena multis uersibus elegantissime describit, Carabus denticulato forcipe instru-

ctus exprimitur, quo Murenæ collum corripiat. Cæterum sine controuersia Locusta est Carabus, quanquã, ut ait Her-
 molaus, hæc nomina confundantur. Pedibus siquidem eius
 forcipes defunt, ut ait Aristoteles, Præterea Locustam cor-
 pore rubenti, aculeato & aspero esse constat, ut ex Suetonio
 etiam apparet, qui Tiberium ait, apud Capreas piscatori fa-
 ciem Locusta perfricari iussisse, quod ille a tergo insulæ per-
 deuia atq; aspera, ut Locustam dudum captam offerret, ad se
 improuisus erepsisset. Contra uero Cāmarus, qui Leo apud
 Plinium est, uti etiam nunc uulgari appellatione nuncupa-
 mus, & forcipes habet pro manibus & corpore leui atque
 cæruleo, multifq; subnigris maculis splendet, ut Aristote-
 les pulcherrime depinxit & nos quotidie uidemus, quem
 etiam Astacum appellauit Oppianus. nos uero Cammaros
 appellamus eos, qui dulcibus in aquis reperiuntur, ad paruo-
 rum Leonum effigiem, qui dum coquuntur, protinus rube-
 scunt. eorum maxima habetur copia in Gallia Cisalpina,
 quæ est frequentibus amniculis irrigua. Sunt & Maiæ gran-
 diores, rotundiore uentre, gressu in terra segnes, in aquis au-
 tem uelocissimæ, Veneti Granceuolas uocant, quarum rotun-
 dioribus testis specula includere ad elegantiam solent. Sunt
 & Paguri, Granciporri hodie nuncupati. Item Squillæ, siue
 Chelis, quas Oppianus, cæteri q; omnes Græci Carides appel-
 lant. eas mirum in modum cōmendauit Apitius in coquina-
 rio opere, Romani hodie Cammerugas & Pernocias uocant.
 Sunt qui arbitrentur Squillas esse id Cācrorum genus, quod
 Gibbū Aristoteles appellauit, uidentur enim Squillæ admo-
 dum Gibbæ. Quid autē sit Squilla Iuuenali illo in carmine,

Aspice quam longo distendat pectore lancem

Quæ fertur domino Squilla.

Ego putauerim illum Crustaceorum nomina confudisse, uoluisseq; intelligere pro Squilla Locustam, aut Leonem, qui dominis apponi consueuerint, per Cammaros autem illos scilicet paruos designasse, qui Locustarum ingentium collatione, ueluti minutili, ignobilioribus conuiuuis apponerentur. in uniuersum Crustacea ab ouis commendatiora sunt, pinguescereq; solent pleniluniis. authore autem Galeno totum Crustatorum genus ob carniū duritiem difficillime concoquitur, falsumq; humorem adgenerat, sed aliquanto mitiorem ipsis Testaceis, de quibus mox agemus. Cācri autem & Cancelli, qui caudam non habent, latoq; corpore & ualde rotundo constant, quiq; colore rufescunt, & appensi lineis apud sacellum Hadriani pontis uenundantur, Hecticis & lenta febre laborantibus mire conueniunt, quoniam humidum, leueque & ualde refrigerans alimentum præbent, præsertim si (uti præcipit Galenus) in aqua prædecocti magna ex parte falsuginem innatam exuerint. hunc Cancrum, qui Græce est Carcinus, si in patella uratur uiuus, sub canis syderis ortum, quum sol in Leonem Zodiaci trāsit, a rabido cane commorsis mirifice auxiliari Aeschrion Galeni præceptor affirmauit. Pelops autem Medicus Galeno etiam familiaris id a qualitate materiæ ipsius Cancri, non autem a peculiari eius naturæ proprietate prouenire testatur, cuius opinionem nemo fere secutus est. Sed Dioscorides intellexit de fluuialibus Cācris, quos cum uite alba concrematos admista gentiana, rabie affectis prospere semper exhibuit.

De Ostreis & aliis Testaceis. Cap. XL.

E Testaceorum genere Romæ in pretio habentur Ostrea, Pectūculi, & Tellinæ. Ostrea mittit Corsica, sed raro & sæpe olida, quoniam aduersis tempestatibus impedita nauigatione, uel prædonibus Mauris intercluso mari, nõ facile ad urbem perueniunt. Eæ uero quæ a Pisauri litore paucis ante annis afferebãtur, extincta ueluti earum progenie penitus abierunt. Ostrea quũ Romana res magnitudinis atq; luxuriæ fastigium teneret, a Brundusio in Lucrinum lacum transportabantur, quæ ueluti ea peregrinatione gaudentes, adoptatæq; dulcibus aquis mirifice pinguescebant. Fuereq; Ostrea adeo in honore ipsis gulæ p̄ceribus, ut in remotissimas a mari regiones ligneis lacubus apportarentur. Refert Athenæus Apitium nobilem parasitum, qui superioris nomine appellari promeruit, uasis summa industria fabricatis ad Traianũ in mediterraneis Mæsoptamiæ cõtra Parthos bellũ gerentẽ recentissima Ostrea detulisse. ea maxime probantur, quæ magnarum nauium carinis adhærent, & ab urinatoribus de manu colliguntur. In uniuersum Ostrea, ut ait Galenus falsum humorem aggenerãt, & præsertim si cruda comedantur, propterea tentiginem in salacibus plurimum adaugent, aluum quoq; ea mouere Plinius Medicus asserit, qui & eorum testas ambustas dissentericis prodesse, frixam uero eorum carnem a ueneno comesti Leporis marini liberare testatur. Plinii autem naturalis historiæ scriptoris auctoritate, stomachum reficiunt, fastidiis medentur, molliunt leniter aluum, tenasmonicos iuuant, & Veneris prurimum falsugine sua uehementer incitant, coctaq; in testis destilla-

Q V A D R A G E S I M V M

tionibus profunt. Affinē Ostreis Pectines siue Pectunculi, quos hodie Conchulas dicimus, naturam atq; saporem habent. Sunt striatæ & subrubra carne, & in Tarentino sinu laudatissimi & grandiores, qui auriti Pectines latine appellantur, unde Horatius dixit,

Pectinibus patulis iactat se molle Tarentum.

Sequuntur parvæ illæ Conchulæ a ueteribus latinis Mytili, a Romanis autem hodie Græco nomine Tellinæ nūcupatæ, quæ bellariorum locum obtinent, sunt enim gratæ gustui, uerum arenulis scatent & propterea calculosis officiant. Cinerem earum casum pilorum in palpebris prohibere Oribasius affirmat. Sunt & alia Cōcharum genera prope infinita, ut Purpuræ, Buccinæ, Aures, Digi, Vngues, Patellæ, Cochleæ, quæ cōsulto p̄terimus, quoniã suburbano in mari rarissime capiuntur. Est & Echinus non ingratus principū mensis spinoso castaneæ tegumento assimilatus, cuius generis est Echinometra multo maior, in alto tantū mari progenitus, quem Aristoteles urinæ destillationibus efficacissime mederi testatus est. uenit & inter mēsarum delicias Vertibula siue Vrtica, callus quidā ad magnitudinem iuglandis, cuius duricies, ut ait Aristoteles, media est, inter testam & corium, colore subpallido & rubenti, ea frequenter in Pyrgorū litore ad Cētumcellas reperitur, quā sicuti palato iucundissimam, ita & stomachis minime insalubrē esse coniicimus.

De Salsamentis. Caput.XLI.

SVp̄erest ut de Salsamētis pauca attingamus, quæ adeo in honore apud Græcos fuerunt, ut Athenienses Chereprili, qui salsamenta uenditabat, filios in gratiam patris ciuitate donarint. Romani quoq; huic rei plurimū studuerunt, ut ex Plinio licet coniectari. Carum ante alia in pretio fuit, liquamen ex salitorum Scombrorum muria confectū, quod in uarios culinæ usus ueniebat. conficiebatur optimū in Aphrica, quod sociorum quoq; appellatum est. Sed id hodie penitus exoleuit. Maxima nunc gratia est Cephalorum ouis, quæ geminis folliculis circuncisa parte suminis, recentibus Cephalis eximuntur, quæ Græco nomine passim Oa Taricha, idest salita nuncupantur. Secundum Oa Taricha eminent Caiarium, quod ex Sturionum ouis in Ponto conficitur, ita ut salita in massam ingentem cogantur, & cadis includantur, cruda ea comedimus, uel in panis crustulis ad prunas ustulatis. modico enim igne salsamēta in uniuersum indigent, auctoritate Athenæi, qui quum de celeriter factis loquimur, in prouerbiū cessisse ait, citius quā salsamenta coquant. sicuti de Asparagis latini usurparunt. Caiaria Iulio secundo Pontifici Maximo mirifice placuerunt, quod deiectum ei ciborū gustum sapius alleuassent, & siti, uinisq; pariter, ut in senibus accidit, mire lenocinari uiderentur. Sunt etiam in summa cōmendatione ex ipsis Sturionum pulpis Spinalia, sic uulgo nuncupata, quæ laricinis lignis assimilantur. Laudant & Moronem, ignoti nobis piscis prædura frustra, ualdeq; rubētia, quæ Mæotidis paludis accolæ mercimonii causa transmittunt, ea prius exedi cōmode non possunt,

Q V A D R A G E S . S E C V N D V M

nisi aquæ calidæ perfusione molliantur. Sardæ, quæ Plinio, Theodoroq; sunt Trichiæ, itēq; quæ uocant̄ uulgo Aleces aliquanto Sardis minores, in magno usu, alendis familiis existunt. Sunt ii digitales pisciculi, qui longe optimi in Liguria saliantur. eos aliqui Apuas esse uoluerunt, quæ autoritate omnium fere antiquorum ex limo fiunt & in magna copia apud Pyreum Athenarum portum capiuntur. Ex Cimbricis quoq; litoribus Aringhæ, pedales pisces in cratibus sale ac fumo inueterati nobis afferuntur, quibus Hermolaus quum eas citaret proprium nomen non indidit, utpote qui Alecis uocabulum ab illis gentibus usurpatū non probabat. Adducuntur quoq; ex finibus Gothiæ, atque Noruegiæ cubitales Merlucchiæ, adeo duræ & extentæ, ut fustibus assimilentur, quas in delitiis Germanorum, qui urbem incolunt, esse uideamus. Sed Thynnis præcipue fora omnia & tabernæ falsamentariorum replentur, de quibus late in proprio capite disseruimus. Salmones etiã Gallia Belgica quotānis mittit, sed in plebis usum, quū saliti pristinā nobilitatem amittant. Cæterum ex salitis palmam, omnium cōfessione ætate nostra obtinēt Carpiones ex Benaco lacu, qui subfrixi modice saliantur. referunt ii Troctarum saporem, atq; ipsam corporis speciem. nam & pulpæ eorum rufescunt & argentea tergora uariis punctis depinguntur. Sed quæ in Troctis nigra sunt, in Carpionibus rubra conspiciamus, ita ut is piscis, qui Aufonio Salar uocatus est, proculdubio esse uideatur, quum in Mosella dicit,

Purpureisq; Salar stellatus tergora guttis.

Nullibi q̄ in Benaco ex omni Italia Carpiones gignuntur.

C A P V T. XLII.

propterea factum esse crediderim, ut antiqui qui de piscibus scripserunt, ueluti de ignoto pisce potius quā de ignobili nullam fecerint mentionem. Porro omnis generis Salsamenta sanguinem inflamant, bilem augent, & strāguriis obsunt. his uero qui multa insulsa pituita repletum habēt stomachum, siccando, detrahendoq; auxiliantur, immoderate uero his utentes, uel etiam senes ipsos uehementer ad Venerem incitare pleriq; authores tradiderunt.

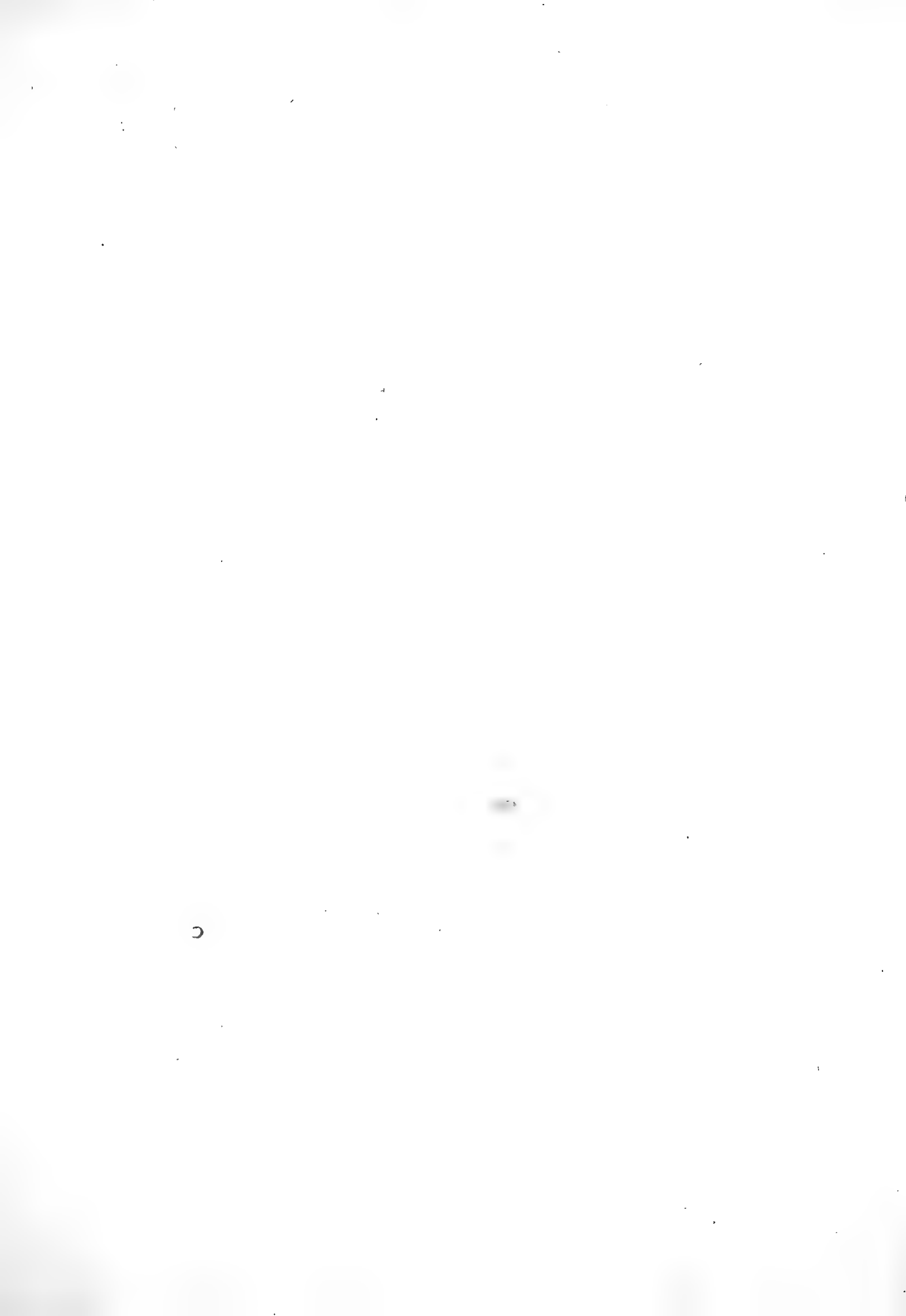
F I N I S.

Pagina. xii. uersu. iii. lege, quum branchiis omnino latis careant. pagina. xli. capite. xii. leg. Synodontes. pagina. lxiii. lege arenā & arenulas. pagina. xc. uersu. iiii. lege, laudatissima, & grandiores quæ. *pagina. Lxii. cap. xxv. lege, Rhombus latior est tamē patella.*

Romæ in ædibus F. Minitii Calui

Anno. M. DXXIII.

mensē Augusto.

ANTIQUA ET RECENTIO.
RA NOMINA PISCIVM
MARINORVM, LACV.
STRIVM, ET FLV.
VIALIVM, QVAE
IN IOVII COM.
MENTARIIS
CONTINENTVR.

A

Achantia	cap. xxvii.
Acipenser	cap. i. & xxxiiii.
Acon	cap. xvii.
Acus	cap. xxxii.
Alec	cap. xviii.
Alofa	cap. xvii.
Alutarius.	cap. xiii. & xviii
Amia	cap. vii.
Anguilla	cap. xxxiii.
Anthia	cap. xxxiiii.
Apua	cap. xxi.
Araneus	cap. iiiii.
Astacus cancer	cap. v.
Asellus	cap. xx.
Attilus	cap. iiiii.
Atricilla	cap. xxiiii.
Aurata	cap. xi. & .xix.
Aures	cap. xli.
Adelus	cap. iiiii. & v.
Albores	cap. xiii.
Aleces	cap. xlii.
Aringhæ	cap. xlii.

B

Bacchi	cap. x.
Banchus	cap. xx.
Bellona	cap. xxxii.

Bos	cap. iii.
Boca	cap. xix. & xxi.
Bruccus	cap. xxviii.
Buccina	cap. xli.
Buglossus	cap. xxvi.
Bulbus	cap. xxxviii.
Burbarus	cap. xxxviii.
Barbus	cap. xvi.
Battipota	cap. xxviii.
Bottetriffa	cap. xxii.
Broscettus	cap. xxxvii.

C

Callaria	cap. xx.
Callionymus	cap. xxxiiii.
Calichtys	cap. xxxiiii.
Cammarus	cap. xl.
Cammarugia	cap. xl.
Canicula	cap. iii.
Cancerus	cap. xl.
Cancellus	cap. xl.
Capito	cap. x. & xvi.
Caulinus	cap. xxii.
Carabus	cap. xl.
Carcinus	cap. xi.
Centrina	cap. vii.
Cephalus	cap. x.
Cestris	cap. x.

Carcharia cap.iiii.
Carides cap.xl.
Charax cap.xii.
Chalchis cap.xxvii.
Chelones cap.x.
Cytharus cap.xvi.xxi.xxvii.
Cittulus cap.xxi.xxvii.
Clupea cap.i.xvii.
Coccyges cap.xx.
Cochlea cap.xli.
Conger cap.xxx.
Conchula cap.xli.
Cordylla cap.vi.
Coruus cap.viii.
Coracinus cap.viii.
Cothona cap.xxii.

Capidolius cap.ii.
Capo cap.xvi.
Carpena cap.xxxviii.
Carpio cap.xxxv.&xlii
Cauiarium cap.iiii.&xli.
Citula cap.xxvii.
Columbus cap.xxvii.

D

Delphinus cap.iiii.
Dentix cap.xii.
Digiti cap.xli.

E

Elops cap.xxxiiii.
Efos cap.iiii.

F

Faber cap.viii.
Flator cap.ii.

Fici cap.xx.
Foterifia cap.xxviii.
Fragolini cap.xiii.
Frictura cap.xix.

G

Galeus cap.xxvii.&xxxiiii.
Gallaria cap.xxxi.&xxxiiii.
Gallazius cap.xxxiiii.
Galeotes cap.iiii.
Glaucus cap.xx.
Garum cap.xviii.&xl.
Gobio cap.xxii.
Gobius cap.xxii.

Grāciporrus cap.xl.
Girulus cap.xxxvi.
Granceuola cap.xl.

H

Hycca cap.iiii.

I

Iulida cap.iiii.

Iecinores cap.xiii.
 Ioctius cap.xvii.
 L
 Labeo cap.x.
 Lamia cap.iii.
 Lechia cap.vii.
 Leo cap.xl.
 Lepus cap.xviii.
 Leuchistus cap.x.xvi.&.xvii.
 Lingulaca cap.xxvi.
 Limaria cap.vi.
 Locusta cap.xl.
 Loligo cap.xxxvi.
 Lopida cap.vii.
 Lumbricus cap.xxxiiii.
 Lupus cap.iii.ix.xi.xxxv.
 Lutius cap.iii.xxxv.xxxvii.

Laccia cap.xvii.
 Lacertus cap.xix.
 Lampetra cap.xxxiiii.
 Lupacius cap.iii.

M

Melandra cap.vi.
 Melanurus cap.xxiiii.
 Mæna cap.xxiiii.
 Mænula cap.xxiiii.

Merula cap.xx.
 Myxinus cap.x.
 Mugil cap.x.
 Mucro cap.x.
 Mulus cap.ix.&.xviii.
 Mulus barbatus, & barbatus
 lus cap.xvi.
 Murus cap.xxxi.
 Murena cap.xi.
 Murena parua cap.xxxiiii.
 Mustella cap.xxxiiii.

Merluzus cap.xx.
 Merlucia cap.i.
 Moro cap.xlii.

N

Nigri cauda cap.xxiiii.

O

Oa Taricha cap.xlii.
 Oculata cap.xxiiii.
 Orca cap.ii.
 Orcynus cap.vi.
 Orphus cap.xvi.
 Ostrea cap.xli.

Ochialis cap.xxiiii.
 Oculatella cap.xxviii.
 Organus cap.xvi.

P

Pagri	cap.xiii.
Pagurus	cap.xl.
Palamia	cap.vi.
Patellæ	cap.xli.
Passer	cap.xxiiii.
Pastinaca	cap.xxviii.
Pectūculi	cap.xli.
Pectines	cap.xli.
Perca	cap.xxiiii.
Pernocia	cap.xl.
Phagri	cap.xiii.
Phyfter	cap.ii.
Phycides	cap.xx.
Phocena	cap.iiii.
Pigus	cap.i.
Piscis.S.Petri	cap.xxvii.
Polypus	cap.xxxix.
Pompilius	cap.vi.&.xxi.
Porcelleta	cap.iiii.
Pfammatida	cap.iiii.
Pfammitis	cap.iiii.
Pfitta	cap.xxv.
Purpuræ	cap.xli.
Passer	cap.xxv.
Percæcus	cap.xxiiii.
Porcellus	cap.iiii.

R

Raia	cap.xxix.
Raphis	cap.xxxii.
Rhinobates	cap.xxix.
Rota	cap.ii.
Rombus	cap.xxv.
Rayna	cap.xxxviii.
Roscettus	cap.xvi.
S	
Salpa	cap.xiiii.
Salfamenta	cap.xlii.
Saperda	cap.viii.
Sargus	cap.xv.
Saurus	cap.xix.
Salar	cap.xlii.
Salmon	cap.xlii.
Sardæ	cap.xlii.
Scarus	cap.i.&.xi.
Scylla	cap.iiii.
Sciæna	cap.v.
Sciurus	cap.xxi.
Scombrus	cap.xix.
Scorpio	cap.xxiii.
Scorpena	cap.xxiii.
Sæpia	cap.xxxix.
Silurus	cap.iiii.
Synodon	cap.xii.

Solea cap.xxiiii.xxv.&.xxvi.

Squilla cap.xl.

Squatina cap.xxix.

Squatraria cap.xxix.

Schinalia cap.iiii.

Spigola cap.iiii.&.ix.

Spinalia cap.xlii.

Sturio cap.iiii.

Stella cap.vii.

Sulius cap.iiii.

T

Tarantellū cap.vi.

Tellinæ cap.xli.

Thynnus cap.vi.&.xlii.

Thriffa cap.xvii.

Tinca cap.xxxvi.

Tomus Thurianus cap.iiii.

Torfio cap.iiii.

Torpedo cap.xxvii.

Trachurus cap.xix.

Trachina cap.xix.

Trachida cap.xix.

Trigon cap.xxix.

Trigla cap.xviii.xix.&.xxi.

Trichia cap.iiii.&.xi.

Turdus cap.xx.

Turtur cap.xxix.

Trocta cap.ix.&.xxxv.

V

Varius cap.ix.

Vertibula cap.xli.

Vmbra cap.v.

Vngues cap.xli.

Vrtica cap.xli.

Varollus cap.iiii.&.ix.

Vmbrina cap.v.

X

Xyphius cap.iiii.&.vi.

Z

Zaphirus cap.xi.

Zeus cap.viii.

FINIS

**F. MINITIUS CALVVS
LECTORI. S.**

Quisquis es, siue impressor, siue bibliopola, caue hunc librum, aliosue quoslibet in officina nostra libraria primum excusos, excudendosue, intra proximum decennium usquam gentium imprimas, uel ab aliis temere forsan impressos uendas. hæc enim seuerissimo edicto uetuit bonarum artiũ fautor Clemens. VII. Pont. Max. quique secus fecerint, eos non modo in singula uolumina denis aureis multari, uerum & Christianorum commercio, atq; aqua, & igni interdici uoluit.

Vale. & uide, ne inuidus negotium tibi faceffas, bene memor nullam esse scelerum impunitatem.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1. The first part of the book is devoted to a general introduction to the subject of the history of the United States. It discusses the various factors which have influenced the development of the country, and the role of the individual states in the formation of the national government. It also touches upon the economic and social conditions of the early years of the Republic.

2. The second part of the book is a detailed account of the political and social changes which took place during the period of the American Revolution. It describes the struggle for independence, the formation of the Constitution, and the early years of the new government. It also discusses the role of the individual states in the development of the national government.

3. The third part of the book is a study of the economic and social conditions of the United States during the period of the American Revolution. It discusses the various factors which have influenced the development of the country, and the role of the individual states in the formation of the national government. It also touches upon the economic and social conditions of the early years of the Republic.

4. The fourth part of the book is a study of the political and social changes which took place during the period of the American Revolution. It describes the struggle for independence, the formation of the Constitution, and the early years of the new government. It also discusses the role of the individual states in the development of the national government.

5. The fifth part of the book is a study of the economic and social conditions of the United States during the period of the American Revolution. It discusses the various factors which have influenced the development of the country, and the role of the individual states in the formation of the national government. It also touches upon the economic and social conditions of the early years of the Republic.

